

קובץ

הערות וביאורים

בלקו"ש, בשיחות, בנגלה ובחסידות

מצורע - שבת הגדול

י"א ניסן

גליון לב (שלד)

יצא לאור ע"י

תלמידי בית המדרש דמוסד חינוך אהלי תורה

417 טראַץ עוועניו • ברוקלין, ניו יאָרק

שנת חמשת אלפים שבע מאות ארבעים ושש לבריאה

ת ו כ ו ה ע נ ל נ ל ם

ל ק ו ט ל ש ל ח ו ת

הטעם שדוקא כהן יבדוק הטמא ----- ד
הסימן (?) בנוגע ללה"ק וע' לשון ----- ה
הענין דתמליכוני הוא ע"י שופר ----- ה
נפק"מ בין ב' לשונות במס' שבועות כשהשתחויה כלפי חוץ-ו
החידוש של אדמו"ר הזקן כתורת חסידות חב"ד ----- ח
ציור המנורה להרמב"ם ----- ט
אמירת חת"ת בלילה ----- ט
גדר האיסור שהיה בנטמא במקדש ----- יב

ש ל ח ו ת

הלשון בכ"מ בשיחות כ"ק אד"ש מזלייהו חזי כלפי או"ה -- יד
פרישת כה"ג לפני יוהכ"פ הוא מצד המקום או הזמן ----- טו
הטעם דאהרן ה' יכול ליכנס לקה"ק בכל השנה ----- טו
מילה בלילה במצרים ----- טז
הפסח אינו נאכל אלא למנויין ----- טז
בפסח מצרים הערלות מעכבת רק האכילה ולא השחיטה ----- יז

פ ש ו ט ו ש ל מ ק ר א

בפרש"י יד, ג עה"פ ויצא הכהן אל מחוץ למחנה ----- יט
בפרש"י יד, ד עה"פ וצוה הכהן ולקח ----- יט
בפרש"י יד, לו דה ולא יטמא כל אשר בבית ----- כ
בפרש"י יד, נד-נו עה"פ זאת התורה - ולצרעת ולכבד -
לשאת ולספחת ----- כג
בפרשתינו איזה יום מטהר ----- כג
בפרש"י עה"פ וידבר ה' אל משה ואל אהרן ----- כד
בפרש"י יד, ד ד"ה טהורות ----- כה
בפרש"י יד, ד עה"פ ולקח הכהן מדם האשם ונתן הכהן על -
תנוך אוזן המטהר וגו' ----- כה

ר מ ב ם

ענין הבחירה לפי הרמב"ם ----- כז

האם חיוב ברכת המזון אצל נשים ועבדים וקטנים -
 מן התורה ----- ל
 הוספות שנתגלו לאחרונה על סדר תפלות כל השנה -
 להרמב"ם ----- לא

ח ס י ד ו ת

הפירוש באדם העובר על רצונו ית' גרוע מבעלי חיים -
 הטמאים ----- יח

ש ו כ ו ת

הוספות לספר המפתחות לשו"ע אדה"ז ----- לג
 האם משה הי' א"ק ואדמה"ז הי' נשמה דאצילות או -
 להיפך ----- לז
 זמן הסתלקות כ"ק הצ"צ ----- לז
 הדיוק בזמנים כאלו ----- לח
 זמן המדויק שנסתלק כ"ק אדה"ז ומאמרים שידועים לנו -
 מזמן זה ----- לח
 ע"ד הסתלקות כ"ק אדמה"צ ומאמרים שידועים לנו מזמן -
 זה ----- לח

ה י ו ס י ו ס

הערות ללוח היום יום ----- לט

ל ק ו ט י ש י ח ו ת

א. בלקו"ש פ' תזריע ש"ז, מבואר הטעם שבטומאת צרעת צריכים להגיע לפסוק של ה"כהן" ולא מספיק הפסוק של החכם מכיון שטומאת צרעת זה כ"כ חמורה ולכן כדי לפעול טומאה כ"כ חמורה התורה רצתה שכהן יהיה איש החסד יפסוק הטומאה מכיון שהוא איש החסד לכן יבדוק טוב קודם שיטמא, ובהערה 26 מקשה שלפי"ז י"ל מדוע מועיל הפס"ד של קטן הרי הוא לא יודע לחקור אם התורה רצתה כהן דוקא בגלל שהוא יבדוק מכיון שהוא איש החסד הרי זה רק בגדול ולא בקטן מכיון שלא ידוע לבדוק? ומתרץ שהפסוק דין בפועל צ"ל ע"י פה גשמי וגשם של איש כהן ולכן זה מועיל,

ולכאורה עדיין צריך להבין מה הכוונה בביאור שהיות שהיא גשם של כהן לכן כבר מועיל הרי מדוע התורה רצתה גשם של כהן, מכיון שהוא יבדוק וא"כ בקטן שלא יכול לבדוק איך זה מועיל הגשם של כהן בלבד?

ואפשר לומר הביאור בזה ע"פ המבואר בהדרן על הרמב"ם של ש"פ ויקהל ס"ט שמצוות הם רצונו ית' והם למעלה משכל רק שאח"ז ה' רצה שירדו בשכל וזה מתבטא בטעמים שהם ע"פ שכל כו' עיי"ש, אבל בעצם כל המצוות הם למעלה משכל ולכן אם היינו אומרים שכל המהות של המצוות זה היה מתחיל מצד השכל, דהיינו שמדוע ה' רצה שכהן יטמא אך ורק בגלל שהשכל אומר שכהן יבדוק טוב קודם ליטמא א"כ אז היה קשה הרי קטן שלא יבדוק וזה טותר לטעם שע"פ שכל, אבל היות שבעצם המצוות הם למעלה דהיינו שמה שה' רצה כהן לא בגלל שכן אומר השכל אלא בגלל שהוא רצה שמציאות של חסד יפעול הטומאה ולא מצד הטעם שבזה, ורק אח"ז רצה שהמצוה תרד גם בשכל א"כ אז אפי' שיש איזה פרט שלא מתאים עם השכל זה לא חסרון בגלל שה' רצה שמה שכן שייך שירד בשכל שיהי' ע"פ שכל אבל העיקר שזה יתאים עם הרצון שלו שיהי' מציאות של חסד ולא תלוי הטעם שע"פ השכל.

ואפ"ל שזה הכוונה בביאור "וצ"ל ע"י גשם של איש החסד" דהיינו שאפי' שזה לא מתאים מצד השכל אבל לכל הפחות זה מציאות של חסד וזה מתאים עם הרצון שזה לא מתאים מצד השכל אבל לכל הפחות זה מציאות של חסד וזה מתאים עם הרצון שזה למעלה משכל שרצה שיהי' מציאות של חסד,

ב. בלקו"ש חכ"א ע' 446 הערה 7 כותב: "בנוגע ללה"ק וע' לשון - ראה גם מכתב כ"ק אדמו"ר (מהורש"ב) נ"ע (?) - נדפס בטרם הוגדל עז ע' טז ואילך [ובס' אגרות קודש - אדמו"ר מהורש"ב נ"ע- ע' תתטז ואילך המו"ל]",

והנה מהסימן-שאלה (?) נראה שיש כאן ספק אם המכתב כתבו אדמו"ר מהורש"ב, וצ"ב כי המכתב "נדפס הוא ממה שהעתיק הגר"י לנדא (שליט"א) אב"ד דבני ברק מגוף כתי"ק אדמו"ר נ"ע" וא"כ מה הטפק?

ובדקתי בשיעורים בספר התניא שלהם הגיה כ"ק אד"ש את השיחה ושם (בהערה 17) אין סימן-שאלה, וכן בחוברת "משיחות ש"פ יתרו ה'תשמ"א" אין סימן-שאלה,

ועפכ"ז צריך כירור וביאור אם זה טעות הדפוס או "הוספה לאחר זמן",

ואבקש מקוראי הגליון לכתוב את הידוע להם בזה,

הת' מנחם מענדל שפירא

- תות"ל 770 -

ג. בלקו"ש ח"ד ע' 1146 אות ד' מכיא כ"ק אדמו"ר שליט"א את הרמב"ם כהל' תשובה (פ"ג, ה"ד) "אעפ"י שתקיעת שופר בר"ה גזה"כ רמז יש בו כו' וחזרו בתשובה",

ומקשה שם וזלה"ק: אין גמרא שטייט "אמרו לפני כו' מלכיות כדי שתמליכוני עליכם כו' וכמה בשופר" הייסט דאך אז דורך שופר טוט זיך אויך אויף דער תמליכוני, איז פארוואס ברענגט ניט דער רמב"ם כיי שופר אויך דעם ענין פון "תמליכוני"? קען מען עס ערקלערן בהנ"ל:,,, ג) דאס וואס תקיעת שופר טוט אויף דעם - "תמליכוני עליכם", דאס איז אבער אן ענין וועלכער איז העכער לגמרי פון מצות שופר וואס קען ניט אראפקומען אין איר אפילו אין אן אופן פון רמז - ווארום אויך "רמז" איז א תנועה פון גילוי, משא"כ "תמליכוני" איז דער ביטול עצמי פון עצם הנשמה עכלה"ק וע"ש הביאור בארוכה,

ולעיר שבהמשך תרס"ו ע' ב' מכיא אותו הרמב"ם וכתב שם: (וי"ל שמרמז ג' ענינים דמלכיות זכרונות שופרות, דמ"ש עורו ישנים כו' וחפשו במעשיכם וחזרו בתשובה ז"ע מלכיות דע"פ פשוט הרי החטא ועון הוא שעובר ציווי המלך מלכות ש"ע והו"ע המרידה במל' ר"ל והתיקון לזה הוא בקבלת עול מלכותו ית',,,, עכלה"ק,

הרב אליהו דהאן

- ברוקלין נ,י, -

ד. בלקו"ש פ' שמיני ש, ז, מביא הגמ' בשבועות דף טז: מיוסד על המשנה "השתחווה או ששהה בכדי השתחווה,, חייב" וזה לשון הגמ' "אמר רבא לא שנו אלא שהשתחווה כלפי פנים אבל השתחווה כלפי חוץ שהה אין לא שהה לא, איכא דמתני לה אסיפא או ששהה בכדי השתחווה מכלל דהשתחווה גופא בעיא שהי" אמר רבא לא שנו אלא שהשתחווה כלפי חוץ אבל כלפי פנים אע"ג דלא שהה והכי קאמר השתחווה כלפי פנים או ששהה כדי השתחווה בהך השתחווה דכלפי חוץ חייב",

ומבאר דהב' לשונות בגמ' תלוי בחקירה, אם השתחווה דרך יציאתו כלפי חוץ מצד איזה "שם" הוא החיוב, האם החיוב, הו"א מצד ההשתחווה אלא דבעי "שהה כשיעור" או החיוב הוא רק מצד שהי', אליבא דלישנא קמא בגמ' החיוב הוא מצד שההי' וכלשון רש"י על לשון זה "אבל השתחווה" כלפי חוץ למזרח אין זו השתחווה ואי שהה כדי השתחווה מיחייב משום שהי' ואי לא לא", משא"כ אליבא דלישנא בתרא החיוב הוא מצד ההשתחווה אלא דבעי שיעור שהי', וכלשון רש"י "והכי קאמר השתחווה כלפי פנים - כל דהו או שלא השתחווה ושהה כדי שיעור חיוב השתחווה דהנך כלפי חוץ דבעי שיעור חיוב",

וממשיך בהשיחה דאחד מהנפק"מ בפועל בין שתי האופנים יש לומר לגבי חצי שיעור, דקיי"ל כר' יוחנן דחצי שיעור אסור מן התורה, דידוע דחצי שיעור שייך רק כשהפעולה והמעשה הוא בשלימות אלא דהשיעור אינה בשלימות ע"ד אכילת חצי זית חלב, משא"כ כשהחצי הוא בעצם המעשה ולא בהשיעור, ע"ד חצי מלאכה אז אינו אסור מן התורה, ובנדו"ד אליבא דלישנא קמא דהחיוב הוא מצד שהי', אם השתחווה פחות מכדי שיעור שהי' לא נק' זה חצי שיעור, בגלל ששהי' הוא מצב באיכות דנעשה ע"י זמן קבוע, ובמילא לא שייך לומר חצי שהי',

משא"כ אם החיוב הוא מצד השתחווה רק דבעי שיעור שהי' א"כ כשהה חצי שיעור נק' ג"כ השתחווה אלא דהחיוב הוא רק כשהשתחווה כדי שהי',

והנה לקמן בהשיחה ממשיך לומר אופן ג' בהגדר דהשתחווה כלפי חוץ, והוא דהחיוב הוא מצד ההשתחווה אלא דהשהי' "באשאפט" הענין דהשתחווה אבל פחות מכדי שהי' לא נק' השתחווה ע"כ,

ולעיר דלפי אופן זה לא שייך הענין דחצי שיעור דהא פחות מכדי שהי' לא הוי השתחווה, ולקמן בהשיחה מבאר הג' דעות מהו השיעור דהשתחווה, בגמ' בבלי מוכא ב' דעות א) כמימרי' דהאי פסוקא "וכל בני ישראל רואים כרדת האש וכבוד ה' על הכית ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו ויהודות לה'

כי טוב כי לעולם חסדו", ב) מ"ויכרעו אפים" עד "חסדו",
ובירושלמי מובא דעה שלישית דהשיעור הוא רק כדי "ויכרעו"
אפים ארצה על הרצפה וישתחוו",

ומבאר דהדיעה ראשונה בבבלי סובר דהחיוב כשהשתחוה
כלפי חוץ הוא מצד שהי' ולכן החיוב הוא כדי כל הפסוק דהא
תוכן ענין שהי' בביהמ"ק אז, כלל כל הסדר - ראיית העם
ברדת האש ההשתחווא וההודאה, הדעה שני בבבלי סובר דהחיוב
הוא מצד השתחווא וההשתחווא שאפט זיך מצד שהי' ולכן מסתבר
דלא מספיק קריאת חלק הכתוב דמילדי רק אודות פעולת השתחווא
אלא גם המשך הכתוב דמבאר תוכן - כל המשך - ההשתחווא
"והודות לה" כי טוב כי לעולם חסדו" "א שהי' דיקע השתחווא",
והדיעה בירושלמי סובר דהחיוב הוא מצד השתחווא רק דבעי
שיעור שהי' (ולא שהשהי' באשאפט ההשתחווא), ונמצא לפי זה
דהנפק"מ בפועל בין ה' לשונות הוא בשיעור שהי' דללישנא
קמא השיעור הוא כמימר' דהאי פסוקא - כל הפסוק, וללישנא
בתרא השיעור הוא ויכרעו עד סוף הפסוק,

ולאחרי כל זה א"א עוד לומר דהנפק"מ בפועל בין ה'
לשונות הוא לגבי חצי שיעור אסור מן התורה, דהא גם ללישנא
בתרא לא שייך חצי שיעור דהא פחות מכדי שהי' לא נק',
השתחווא כלל (כלפי חוץ) דהא כנ"ל שהי' באשאפט ההשתחווא,

ולכאורה לאחרי כל זה יומתק מה שכתב בהשיחה הנ"ל
באמצע אות ג' וז"ל: לכאורה יש לומר אז זאס איז דער חילוק
אין די צוויי לשונות בדכרי רבא" דמה שכתב לכאורה מפני
דזה הי' בהשקפה ראשונה אבל לאחרי זה שולל נפק"מ זה,

ולהעיר דעוד נפק"מ יצא לנו בין ב' לשונות אלו בדכרי
רבא וזהו הפי' בחיבת שהי' דבסוף אות ג' בהשיחה מכא
ללישנא בתרא דאע"פ דכששהה (כשיעור שהי') אפי' לא השתחוה
חייב כלאה"כ "משום שהי'", י"ל (אליבא דלישנא בתרא) דכיון
דשהי' שם איסור כפ"ע, האיסור דוקא כשעמד כדי שהי' אבל אם
עושה פעולה - הוא משתחוה - אז לא חשיב כשהי'; והחיוב
יהי' מצד השתחווא,

ולפ"ז אם שהה ולא השתחוה אבל עשה פעולה איזה שהי',
ללישנא בתרא לא יהי' חייב בכלל, לא מצד שהי' (בגלל דעשה
פעולה), ולא מצד השתחווא (דהא לא השתחווא), משא"כ ללישנא
קמא יהי' חייב מצד שהי',

ה. בלקו"ש ב' ניסן (ש,ז, ע' 10: עס איז ידוע אז דער אויפטו פון אלטן רבי'ן בתורת החסידות חכ"ד (בפרט נאך זיין גאולה ב"ט כסלו) איז בשטאנען אין דעם וואס ער האט מלביש געווען די ענינים פון פנימיות התורה אין שכל (חכ"ד), באופן "אז אלע - אפילו ניט קיין מזוככים" ("חוצה") - זאלן עס קענען פארשטיין מיט זייער שכל אנושי, אבער אעפ"כ, איז דאס נאך ניט געווען אין דעם זעלכן אופן ווי השגת נגלה דתורה - שער מצד עצמו האט ניט געקענט דערגרייכן א השגה גמורה אין פנימיות התורה, ס'איז נאר אז כשעת מ'האט אים מסביר געווען אן ענין אין פנימיות התורה, האט זיך דאס ביי אים געקענט אפלייגן, וכותב שם שהוא בדוגמא רב הלומד עס תלמיד שכל עמוק שאינו בגדר שהתלמיד מצד עצמו יבין אותו, שאפילו לאחר שהרב מסביר לו השכל ומבין אותו, אינו יכול התלמיד למצוא אותיות שלו איך להסביר השכל, וזהו החידוש דהרשב"ב נ"ע, ,,שכשם שבנגלה דתורה שהוא גלוי לשכל האנושי באופן שכשהוא מתייגע בו כבשכל גשמי - כך הוא בפנימיות התורה, עיי"ש באורך,

ויש להעיר מהנכתבאר בלקו"ש חכ"ד (שיחת ח"י אלול) ע' 183: דער אלטער רבי האט אבער ממשיך געווען א חיות אין יעדן כח פון דער נשמה (און אין יעדער עבודה אין תומ"צ) אויך מצד דעם תוכן פרטי פון דעם כח (ע"ד ווי דער חיות פרטי וואס איז אויגעמאסטן לויטן ענין פרטי פון יעדן אבר), אז די אמונה קומט אראפ און נעמט דורך אויך שכל האדם, ביז - אז זיין שכל גופא פארשטייט און איז מכריח אלקות, וכע' 186 די הסברה בזה: דער אויפטו פון דעם אלטן רבי'ן מיט תורת חסידות חכ"ד איז, ,, עס זאל דערהערט ווערן אז אין עוד מלכדו, אין מציאות העולם ומצד העולם, און וויבאלד אז התחלת המציאות וואס איז נבדל כביכול פון אלקות איז שכל, איז לכל לראש נוגע צו מסביר זיין הנ"ל אין שכל, ביז אין שכל אנושי, און דורך דעם וואס אויך שכל האדם דערהערט און אנערקענט אחדות ה' הנ"ל, ביז באופן אז עס ווערט כל מציאותו פון דעם שכל צו פארשטיין אלקות, קומט דאס אראפ אין "והשבות אל לבכר", אין מדות שכלך, וואס די פעולה בשלימות אין מדות שכלך איז ווען דאס קומט דורך שכל האדם (ווי דער רמכ"ס פסר'נט אזוי להלכה "והאיך היא הדרך לאהבתו ויראתו בשעה שיתבונן כו'"), ,, עיי"ש ולכאורה יש לתווך זה מהנכתבאר בהליקוט דב' ניסן, ששם מבואר שענין זה שהשכל מצד עצמו ישיג, ,, נתחדש דוקא בחסידות הרבי נ"ע - משא"כ אצל חסידות אדה"ז,

י, ב, י,

- תלמיד בישיבה -

ו. בלקו"ש חכ"א ע' 165 מבאר אודות ציור המנורה בגוף כתי"ק הרמב"ם בפיה"מ, וכותב: "און ער ברענגט עס ניט בספר היד - פונקט ווי ער בריינגט ניט בספרו די ציורים שבפיה"מ (אע"פ וואס במילא זיינען אויך ניטא בספרו כמה פרטים וועלכע מ'זעט אין ציור) וי"ל כמה טעמים בזה,, ויש להאריך בכ"ז וביותר ואכ"מ,"

אמנם בעבור זמן פירסם הרב יהושע מונדשיין שגם בספר היד יש ציור המנורה, ועפ"ז נדפס "הופסה לאחר זמן" (בלקו"ש תצוה תשד"מ) שוב נתפרסם כת"י דס' היד, ושם כהל' ביהכ"ח פ"ג הל' (אתא "וזו היא צורתה" ו) יש לציור המנורה (כמו בפיה"מ),,,

ולאחרונה העיר הת' יי,ק בקובץ דידן נצח ע' 35 על עוד 5 ציורים שנמצאים בספר היד - ראה שם,

ויש להוסיף:

(1) הל' תפילין פ"ג הל' שם צייר הרמב"ם דפוס תפילין "כגון זה",

(2) שם הל' ו' צייר הרמב"ם "סדור הפרשיות" בתפילין של ראש ושל יד,

(3) הל' ספר תורה פ"ח הל' ו"ב "צייר הרמב"ם 5 ציורים על אופן כתיבת פרשה פתוחה ופמשה סתומה - "כגון זה", לפנינו ברמב"ם נשמט, ונדפס כעת ברמב"ם מהדורת קאפא הערות א, ב, ד, ה, ו,

(4) שם בסוף הפרק "וזו היא צורתה" של שירת היס,

א' התמימים
- תות"ל 770 -

ז. בלקו"ש חכ"ח ע' 435 מבוא מכתב כ"ק אדמו"ר שליט"א. וז"ל: "כמענה לשאלתך, כדלא אפשרי משלמים שיעורי חת"ת בלילה שלאחריו אלא שהנהגנו שאין אומרים תהילים מלאחרי שקה"ח ועד לאחרי חצות לילה (מלבד בר"ה ויוהכ"פ)",

ובהערה שם כתב המו"ל "ראה גם ס' המנהגים - חכ"ד ע' 20, ושם מובא: "ידוע אשר כלילה - החל מצאת הכוכבים עד אחרי חצות לילה, אין אמרים תהילים (ובכלל זה - שיעור תהלים החדשי),,, - לבד מר"ה, עשי"ת ויוהכ"פ והו"ר (הו"ר גופא לאחרי חצות)",

ובהערה שם ד"ה "ידוע,, חצות)" כתוב: הוראת כ"ק

אדמו"ר שליט"א",

[וראה גם לקו"ש ח"ט ע' 254: "כן נזהרים מאמירת תהלים כלילה עד חצות"],

היוצא לנו מזה הוא, אשר מלבד מר"ה, עש"ת ויוהכ"פ (וכו' -) אין אומרים תהלים כלילה, עד לאחר חצות לילה,

והנה בנוגע ללימוד (ואמירת) מקרא כלילה, מצינו כו"כ שיטות וסברות (כמה מהם מובאים בספר "מקדש מעט" (קיבוץ כל פירושי תהלים מראשונים והאחרונים) ח"ב בתחלתו):

בפע"ח (שער הנהגת הלימוד) מבוא (בקטע ד"ה אך עתה נבאר סדר המקרא): "ובלילה לא תקרא מקרא, לפי שהוא סוד עש"י, וגם לילה זמן שליטת עשי, ואין לעורר הדינין אז", ובשער המצוות (פ' ואתחנן) מכוא: "... בשאל לילי השכוע, אין ראוי לקרא מקרא, לפי שהמקרא הוא בעש"י, והלילה עצמה הוא בחינת עש"י, והכל הוא דינין, ואין ראוי לעורר הדינין, אבל כליל ו' יען כי יום הששי מכין לשבת, והרחמים מתעוררים בו, לכן יכול לקרא מקרא אף בלילה",

בבאר היטב על שו"ע אד"ח סרל"ח ס"ב מכיא מהאריז"ל אשר "אין לקרוא מקרא כלילה", וראה גם במגן אברהם או"ח סי' תקנ"דסק"ו כדין אם יאמר תהלים וכו' בתשעה באב, שאומר שם דבעיר פוזנא: ונהגין שאין אומרים תהלים עד למחרתו (של תשעה באב), ואז אומרים גם של אמש, אבל במדינה זו נוהגין לואמרו במנחה, דאף שאסור בת"ת כל היום, אעפ"כ, כיון שאומרה רק דרך מקשה, שרי במנחה, ועייג"כ בפרי מגדים שם (אשל אברהם) סק"ו,

הרי מובא ב' שיטות מתי לומר השיעור תהלים או כיום שלאחריו או במנחה אמנם, לומר תהלים כלילה - זאת לא

בפשטות, המקור הוא בכמה מקומות (כמו שמביא גם בספר מקדש מעט הנ"ל): כפדר"א פמ"ו: "ר' יהושע בן קרחה אומר מ' יום עשה משה בהר, קורא במקרא כיום, ושונה כמשנה כלילה", ובשוחר טוב (מדרש תהלים) מזמור יט, מובא: "מנין הי' יודע משה מתי יום ומתי לילה, שהוא אומר ארבעים יום וארבעים לילה, אלא בשעה שהקב"ה מלמדו תורה יודע שהוא יום, ובשעה שהוא מלמדו משנה, יודע שהוא לילה", ובזהר ויקרא כג, א מובא: "תורה שבעל פה כלילא שלטא ואתערת יתיר מביממא", ובתרגום עה"פ (איכא כ, יט) קומי רוני כלילה: "קומי, ... עסוקי במשנה כלילה", הרי רואים מכל מקומות אלו (ומעוד כמה מקומות המצויינים בספר מקדש מעט, וגם בניצוצי זהר שם) שטוב ללמוד כלילה תושכע"פ דוקא ולא תושכ"כ.

והנה בספר לשון חכמים (מובא במקדש מעט שם) מובא אשר התקינו כמה מזמורים לומר לאחר תפלת ערבית, ומסיק שם שכנראה, שאם אומרים תהלים ברכים, אז אין קפידא לומר כלילה ומעוד כמה מקומות (המובאים גם במקדש מעט שם) משמע, שבכלל אין קפידא לומר תהלים כלילה (!)

עכ"פ מה שיוצא לנו מכל הנ"ל הוא, אשר ישנם כמה שיטות בנוגע לענין זה, ורובם פוסקים (ע"פ האריז"ל) שאין לומר מקרא כלילה,

והנה, כ"ז בנוגע לאמירת תהלים כלילה סתם, אמנם בנוגע לאמירת תהלים כלילי שכתוב בו' (ש"נפוץ" שיכולים לומר תהלים אז), אין כ"כ פשוט שיכולים לומר, ואדרבא:

בשול"ת יוסף אומץ (להחיד"א) סימן נד (מובא במקדש מעט שם) ששמע ממקובל מופלא בדורו, כי אין לימוד תהלים כלילה, ויכול ללמוד באשמורת, "אמנם אני בעצמי ירא אנכי, ואין אני קורא תהלים כלילה כי אם כליל שבת קדש,, קבלתי ללמוד תהלים",

אבל ראה במשנת חסידים סדר מועד, מסכת השכיבה פ"א משנה א: "ולא ללמוד מקרא, כי המקרא בלי פירוש, היא לכדה עומדת בעשי' מקום תגבורת הדינים, ואין ראוי לעוררם כזמן שליטתם שהוא לילה".

ולכאורה, הרי משמע, שאם ללמוד מקרא בפירושו, היינו לא שיאמר מקרא סתם, אלא שילמוד אותו עם פירושו, אז יכול ללמדו כלילה, וזהו גם שמוכא במקדש מעט שם: "מה שאסור ללמוד מקרא כלילה הוא לקרוא בלבד, אבל אם קורא פסוק ומפרשו בפרש"י ובלשונו המדברת זה לזה שפיר דמי, דליכא חשש כלל",

ולכאורה זה הסיבה למה יכולים ללמוד השיעור חומש כלילה כמ"ש בלקו"ש חי"ח שם (אף שהוא גם בכלל "מקרא"), לפי שכלימוד, וביחד עם פירש"י, אז יכולים ללמוד,

[ולפ"ז צע"ק מ"ש בלקו"ש חי"ט הנ"ל: "ידוע מ"ש בכתהאריז"ל שאין ללמוד מקרא כלילה", שכתוב שם היינו ללמוד ולא לקרוא, ובחלק חי"י (שם) כתוב ג"כ "אומרים", וכמו"כ בספר המנהגים (שם) כתוב "אומרים", ואכ"מ],

היוצא לנו, שאסור לומר תהלים כלילה, ואף כליל ש"ק והא דנזכר לעיל מכתהאריז"ל שירולוח להרא מהרא רלילה (כליל ו') י"ל (בדוחק עכ"פ) דהיינו לקרא, שיכולים לקרוא דרך לימוד, אבל בנוגע לאמירה (סתם, בלי פירוש) הרי זה אסור,

ועכשיו יהא מובן למה משמיט בלקו"ש חי"ח הנ"ל שיכולים לומר תהלים אף בשבת, לפי שלכאורה זה (גם) אסור (לומר

תהלים אז), אמנט בנוגע ללימוד, הרי זה מותר,

ויל' עוד יותר מזה: דהנה, באמת, ממ"ש בשער המצוות, שכליל ו', מכיון שמכין לשבת, לכך מותר אז לומר מקרא - אולי מזה היו יכולים לדייק, שמכיון שכליל ו', שהוא רק הכנה לשבת, הרי אז מותר לומר מקרא, עאכו"כ בשבת עצמו, דאז בטח מותר לומר מקרא - הנה, כנראה, שק"ו כזה (ובפרט שהנידון הוא בתור-הקבלה) - אין לומר, ועכשיו שפיר מובן למה בלקו"ש שם, לא כותב (ע"פ דיוק משער המצוות כנ"ל) שמותר לומר תהלים כליל שבת, דא"א לדייק כן,

מה שעדיין צריך להבין הוא, למה בספר המנהגים הנ"ל צריך לבאוארענען ענין הו"ר, הלא זה מובן מעצמו שאסור לומר תהלים (לפני חצות), וכפי שמדגיש שם גופא "הו"ר גופא לאחר חצות"?

ואולי ל"ל, שהושענא רבה הוא זמן דינים, וכפי שידוע המנהג, שאז צריכים לחבוט בערבה וכו' - בכדי להמתיק דינים, ומכיון שבעשיל' (ענין המקרא כנ"ל מכתהאריז"ל) ישנם ריבוי הדינים - אולי ל"ל, שזה הסיבה למה הוצרך לבאוארענען בספר המנהגים הנ"ל אודות הו"ר במיוחד לא לומר תהלים עד לאחר חצות, מפני ריבוי הדינים שיש בו,

ועצ"ע בנוגע לר"ה ויוהכ"פ, שאם צריכים רחמים במיוחד, למה מותר אז לומר תהלים כלילה,

ואבקש מקוראי הגליון שיחיו, שיעירו בענין זה, ויהי' לתועלת הרבים,

הרב שלמה יוסף ארמון

- ברוקלין נ, י, -

ח. בלקו"ש פ' שמיני הערה 26 כתב וז"ל: אמנם למסקנא בדברי הרמב"ם ל"ל שגם כשלא השתחוה ורק שה שיעור השתחו' ה"ז כאילו השתחוה (כנ"ל הערה 24 בדברי הרשב"א), והרי שיעור שהי' גם למי ששהה ולא השתחוה הוא "כדי לקרות ויכרעו אפים גו'", ולפ"ז ל"ל דבגדר ושם האיסור יש כאן שנים: א) השתחוואה (ובשהה, כאשר הוא שיעור השתחוואה), ב) יצא בארוכה, ואכ"מ עכ"ל, וזהו לפי דעת הרמב"ם, אבל לפי הדיעה דלעיל דגם השתחוואה לצד חוץ איסורו הוא משום שהייה, כי כלפי חוץ לא שייך כל הגדר השתחוואה, נמצא להיפך מהנ"ל, היינו דלדעת הרמב"ם אפי' שהייה הוא מצד השתחוואה, ולדעה הנ"ל אפי' השתחוואה הוא מצד שהייה,

ואולי אפ"ל כזה דבהך דמכות כא, ב לגבי לבישת כלאים דאפי' לא שהה אלא כדי לפשטו וללבוש חייב, כתבו התוס' בה

בהסוגיא כאן שבועות יז, א ד"ה או, דהא דמחייב על שהייה, אעפ"י שלא עשה מעשה ולא שאין בו מעשה אין לוקין עליו, דשהייה ממעשה כיון דתחילת הלבישה ע"י מעשה עי"ש, והנה שם ה"ל תחילת הלבישה מעשה של איסור, ובכה"ג מצרפינן המעשה לשהייתו דה"ל כאילו לובש כלאים מחדש, אבל באופן שתחילת המעשה ה"ל בהיתר (כגון הכא שנכנס כשה"ל טהור) בזה מצינו שקו"ט אם בכה"ג ג"כ מצרפינן המעשה לשהייתו כאילו עושה מחדש, וראה מל"מ פ"ל מה"ל ביאת המקדש ה"ל כ"א שהוכיח מתוס' הנ"ל דאפ"ל בהיתר מצרפינן המעשה, מנדו"ד שנכנס בטהרה, וכ"כ בשאגת אריה ס"י ל"ב ובמרכבת המשנה ה"ל נזירות פ"ו ה"ח כתב דכשהמעשה הוא בהיתר לא מצרפינן לשהייתו עי"ש, ועי' שד"ח מערכת ל' כלל קכ"ד, ועי' מהר"ץ חיות שבועות שם דמדברי הרמב"ם משמע דאם המעשה בתחילה ה"ל בהיתר לא מצרפינן, מהבא ריקם לעזרה דאינו לוקה והדר במצרים אינו לוקה דהוה לאו שאב"מ, עי"ש ופס' אמרי בנימין מכות שם בארוכה,

דאי נימא דגם כשהמעשה בתחילה ה"ל בהיתר מצרפינן המעשה לשהייתו, א"כ הכא בנטמא במקדש ה"ל צ"ל הדין דאם שהה כדי לצאת ולהכנס ה"ל ככניסה חדשה ועובר על ולא יטמאו מחניהם, ומכיון דאליבא דאמת אינו כן דאינו חייב קרבן אלא א"פ שהה כשיעור השתחוואה, הנה זה גופא מגלה דגדר האיסור דשהייה אינו משום דה"ל כאילו מכניס טומאה במקדש (דאז ה"ל השיעור צ"ל כדי לצאת וליכנס) אלא ה"ל איסור בגדר אחר, משום השתחוואה בטומאה, אבל אי נימא דכלל כשהמעשה בתחילה ה"ל בהיתר בכה"ג לא מצרפינן המעשה שבתחילה, ולא שייך לומר בזה דהרי הוא כאילו נכנס בטומאה ומטמא המקדש, שוב י"ל דכאן יש דין מיוחד דעי"ל ששוה כשיעור השתחוואה גזרה התורה דה"ל בגדר מטמא את המקדש כאילו נכנס בטומאה, והאיסור דשהייה הוא מצ"ע דעי"ל ששהה ה"ל בגדר מטמא את המקדש, ואפילו בהשתחוואה לצד חוץ איסורו הוא משום שהייה כנ"ל, וראה במה דפליגי רש"י ותוס' שבועות שם טז, ב בתוד"ה תנהו,

ובמ"ש בההערה דיצא בדרך ארוכה הוא סוג איסור בפני עצמו, ראה מקדש דוד (קדשים) ס"י ל"ח, דר"ל בזה דהוא פלוגתת הבבלי והירושלמי, דלדעת הירושלמי דיצא דרך ארוכה הוא רק כשהארוכה יתירה על הקצרה י' אמות, נמצא דגר איסורו הוא משום שהייה, והחידוש דבא לו בארוכה להירושלמי הוא דאף שעסוק בהילוך ג"כ חייב, אבל להבבלי דפשטינן דיצא בארוכה חייב אפילו אם לא שהה ויצא בארוכה כשיעור קצרה, נמצא דאין איסורו משום שהייה, אלא משום ריכוז פסיעות עי"ש יותר,

הרב אברהם יצחק ברוך גערליצקי

- ר"מ בישיבה -

ש ל ח ו ת

ט. בשיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א אנו מוצאים כמה פעמים הביטוי "מזליהו חזי" כלפי אה"ע,

ויש להעיר ע"ז מהמבואר בהמשך תער"כ ח"ב ע' א' קפב אודות אמונת אה"ע, שעל עבודות רוחניות מודים שע"ז ממשיכים אלקות אבל להמשיך אלקות ע"י מצוות מעשיות בזה אינם מאמינים וזה גם בחסידי אה"ע וממשיך וז"ל: וזהו מפני שהולכים רק אחר השכל ומשו"ז מחלקים בין רוחניות לגשמיות כו', דהנה מה שלמעלה מהשכל וכמו ענין האמונה זהו בנש"י דוקא, וכמ"ש במ"א ונזכר ג"כ לעיל דהאמונה פשוטה בנש"י בענין התהוות יש מאין ואחדות ה' שאי"צ ע"ז שום אות ומופת כלל, הוא משום דמזלי' חזי דהנשמה כמו שהיא למעלה היא רואה אמיתית הדבר איך שמתהווה מאין ליש ואיך שהכל כטל ומיוחד כאו"ס כו', ומשרש הנשמה מתנוצץ בהנשמה שכגוף ובא בכחי' אמונה כו', דבהנשמה למעלה ה"ז בכחי' ראי' לא בהשגה לכד ובאה בנשמה שכגוף ג"כ בכחי' אמונה שלמעלה מטו"ד כו', וזה שייך רק בנש"י, משא"כ באו"ה כו', דעם היות שיש בהם ג"כ אוצר הנשמות הנק' גוף וכדעת ר' אלחנן נדה די"ג ב' [ואולי צ"ל: ע"ז ד"ה א' תוס' ד"ה איו בו דוד] מ"מ אינו שייך בהם מזליהו חזי כו', וכן ענין האמונה שמצד עצם הנשמה הרי אינו שייך רק בנש"י שזהו כחי' האלקות שבנשמות כו', וידוע דלמעלה מהשכל פועל גם בשכל דע"י שיש ההרגש שלמעלה מהשכל גם השגת והנחת השכל הוא באופן אחר,, וכאשר לו יש מה שלמעלה מהשכל רק שכל לכד אינו מושג,, איך שגשמיות כמו הרוחניות כו', וע"כ אה"ע שהולכים רק אחר השכל ה"ה מחלקים בין רוחניות לגשמיות כו',

והביאור בזה יש לומר ע"פ המבואר ככ"מ, שהנשמה המתלבשת בגוף ה"ז רק הארה ומקבלת מהנשמה אבל עצם הנשמה הרי הגוף קטן מהכיל אותה, ואינה מתלבש בגוף, וממנה הוא שנוזל ונוטף בנשמה המתלבשת בגוף, שכ"ז הוא רק בנש"י, אשר הנפש השנית היא חלק אלקה ממעל ממש,

משא"כ באוה"ע שהנפש שלהם היא מהקליפה וכו', ואין להם נפש אלקית, היינו שהנפש המחיל' ומתלבש בגופם ה"ז כל הנפש ולא שנשאר חלק למעלה,

ועפ"ז צריך להבין המובא בשיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א הענין של מזליהו חזי בנוגע לאוה"ע,

ואולי אפשר לומר, שהכוונה ב"מזליהו חזי" הוא ע"ד

המכואר בכ"מ שלכל נברא יש לו מזל למעלה דהיינו שר ומלאך שע"י נמשך לו החיות וכמאמר "אין לך כל עשב מלמטה שאין לו מזל מלמעלה המכה בו ואומר לו גדל",

אשר עד"ז אולי אפשר לומר בנוגע לאוה"ע שהכוונה ב"מזליהו חז"י הוא לא לחלק הנשמה הנשאר למעלה שהוא רק בנש"י, אלא לשרש חיותם היינו השר ומלאך וכיו"ב למעלה שע"י נמשך החיות לאוה"ע וצ"ע.

א' מאנ"ש
- ברוקלין נ.י. -

י. במה שהעיר כ"ק אדמו"ר שליט"א (ביחידות להרבנים הראשיים לא"י, ביום א' כ"ו אדר שני) לדעת המד"ר (אחרי פכ"א, ז) ושמו"ר (פל"ח, ח) ד"אמר הקב"ה למשה לא כשם שאתה סבור כו' אלא בכל שעה שהוא רוצה ליכנס יכנס בסדר הזה", דאהרן ה' יכול להכנס לקה"ק בכל השנה עם סדר זה וכו', דלפ"ז נמצא שה' צריך ג"כ פרישה שבעת ימים ע"ד שהוא לפני יוהכ"פ,

יש להעיר במ"ש בס' חידושי הגרמ"ז (להג"ר מנחם זעמכא ה"ד) סי' י"ג שהסתפק בהא דכהן גדול צריך פרישה קודם יוהכ"פ האם הוא מפני קדושת המקום שצריך להיכנס לפני ולפנים, או שהוא משום קדושת היום, ונפק"מ לגבי אהרן בשאר ימות השנה, שאם הפרישה הוא משום קדושת המקום נמצא דאף בשאר ימות השנה כן, אבל אם הטעם הוא משום קדושת היום, לא צריך בשאר ימות השנה, עיי"ש.

ויש לדמות זה להמכואו בלקו"ש חכ"ב ע' 94 דמכואר שם לגבי בגדי לכן דלדעת רש"י ה"ז משום קדושת המקום, ולדעת הרמב"ם ה"ז משום עבודות היום עיי"ש. וי"ל דנפק"מ ג"כ לגבי אהרן בכל ימות השנה, וראה גם באוצר הספרי להגרמ"ז ע' ע"ט.

ואפ"ל דזה תלוי בפלוגתת ר' יוחנן ור"ל (יומא ג, ב) דלר' יוחנן דיליף הפרשה ממילואים דכתיב שם לכפר אלו מעשי יוהכ"פ, ואמרו ע"ז בגמ' דילפינן פרישת שבעה ליום אחד, "דכר הנוהג פ"א בשנה", י"ל דה"ז משום עבודות היום, אבל לר"ל דיליף שם מסיני דזה כנה אב שכל הנכנס למחנה שכינה טעון פרישה ששה וא' מדרכנן, ה"ז משום קדושת המקום ונפק"מ כנ"ל לגבי אהרן בכל ימות השנה,

ב) בהשוק"ט אם זהו היתר רק לאהרן, והגר"א פ"י דזהו רק לאהרן ולא לשאר כה"ג, (ראה ס' קול אליהו אות פ"ג).

יש להעיר דבס' משך חכמה וכן בהדרש והעיון (ויקרא מאמר קנ"ח) פירשו הטעם בזה עפ"י מ"ש הספורנו בסוף אמור במ"ש שם שאהרן יערוך הנרות וז"ל: אעפ"י שהיתה הדלקת הנרות וכן קטרת התמיד כשרה בכהן הדיוט לדורות, מ"מ נאמר בשניהם אהרן, כי כל ימי המדבר הי' ענין המשכן בכל יום כענינו לדורות ביוהכ"פ, שנאמר בו כי בענן אראה על הכפרת, וזה כי בכל ימי המדבר נאמר, כי ענן ה' על המשכן יומם כו', ולכן הי' מן הראוי שהי' מעשה הקטורת והדלקת הנרות בו הנעשות בפנים, נעשים ע"י כהן גדול, כמו שנעשים לדורות ביוהכ"פ, עי"ש, וכיון שבהמשכן הי' כל השנה כעין יוהכ"פ, לכן הי' אהרן רשאי לכנוס אל הקודש בכל עת שרצה אם עשה כסדר יוהכ"פ, אבל הכה"ג הבאים אחריו אחרי שכלו ימי המדבר שאז לא היו עוד שאר הימים בבחי' יוהכ"פ, לא היו יכולים להכנס כסדר הזה בכל השנה רק ביוהכ"פ, ולפי"ז מסיק כמשך חכמה דאף אליעזר אחרי מות אהרן הי' לו רשות להכנס בכל השנה כמו לאהרן.

אלא דלפי ביאור זה שוב יש לומר לגבי ספיקת הגרמ"ז הנ"ל לגבי פרישה, דאפי' אי נימא שהוא מפאת קדושת היום, מ"מ הי' אהרן צריך פרישה בכל השנה, כיון דכל היתר כניסתו הוא משום דהוה כיוהכ"פ.

ועי' בהעמק דבר ר"פ אחרי (טז, ב) דנראה דסב"ל דההיתר הי' רק לאהרן בלבד ולא לבניו, ועי' רש"י יומא ב, ב, ושו"ת בית יצחק יו"ד ח"א סי' ק"ל ס"ק ח', וכפרדס יוסף ח"ב ע' רצ"ד ועוד.

ג) בהשקו"ט אודות המדרש (שמו"ר פי"ט, ה). ועד"ז בשהש"ר פ"א, יב (ג) פ"ג, ו (ד) שבנ"י מלו א"ע בליל ט"ו כניסן, והלא אין מילה בלילה, ותירץ כ"ק אדמו"ר שליט"א דדין זה ילפינן מפ' תזריע, אבל ביצי"צ עדיין הי' אפשר למול בלילה, יש לתרץ עפ"י קושיית המנ"ח (מצוה ב') על המד"ר פ' לך עה"פ בעצם היום הזה נמול אברהם ביום ולא בלילה לא נתיירא לא מן הגוים כו' (מובא בפרש"י שם) וקשה דמשמע דהי' יכול למול גם בלילה אלא דנימול ביום להראות שלא הי' לו פחד וכו', והלא אין מילה בלילה? אבל לפי הנ"ל מתורץ, כיון דאז מן הדין הי' אפשר למול גם בלילה. וראה לקו"ש ח"י"ז פ' תזריע א' בארוכה בכל ענין זה.

ד) בהשקו"ט במדרש הנ"ל דאיך אמרו ישראל למשה "האכילנו מפסחך" הלא זהו שלא למנויגו, וגם דאיך שייך אכילת כזית לכאוו"א, וכ"ק אדמו"ר שליט"א תירץ בהך דשלא למנויגו דמשה רבינו ידע מזה מקודם ומינה אותם על פסחו מצד זכין לאדם שלא בפניו.

יש להעיר בזה, מדעת הר"ש בספרא פ' צו ס"ק ג' וס"ק

ו' דפסח אינו נאכל אלא למנויו אינו מצד איסור אכילה רק הוא משום ביטול מצוה, דבפסח שלא נמנה עליו אין בו קיום מצות אכילת פסח אבל גם איסור ליכא עיי"ש, ועי' גם בס' פרדס יוסף פ' בא (יב, מד), ובס' חידושי הגרמ"ז סי' ד' הוכיח דגם הרמב"ם סב"ל כן, וכ"כ הגר"פ פערלא בסהמ"צ ח"ב ל"ת קע"ה (דף קצ"ד טור ד') דנראה דהרמב"ם סב"ל כהר"ש עיי"ש ועי' גם בדגל התורה מז, א, כזה. א"כ לפי שיטה זו יש לתרץ ב' הקושיות דבאמת ה"ל זה שלא למנויו, ולא ה"ל כזה איסור, ומ"מ לא קיימו מצוות אכילו פסח, ובמילא לא קשה מכזית.

אבל ממ"ש במדרש דנתערב דם הפסח בדם המילה והקב"ה עובר ונוטל כאו"א ונושקו ומברכו שנאמר ואעבור עליך ואראך מתבוססת בדמיו וגו' חיי בדם פסח חיי בדם מילה, ע"כ, משמע ברור שהי' זה אצלם קיום מצות קרבן פסח, ולכן ודאי צ"ל דה"ל למנויו וכנ"ל, והא דקשה מאכילת כזית לכאו"א אולי יש לומר דהמד"ר סב"ל דאכילה לא מעכבא, ע"ד המבואר בפסחים עח, ב, דרוצה להביא רא"ל דאכילה לא מעכבא מהך דר' נתן דכל ישראל יוצאין בפסח אחד עיי"ש. ועי' גם קידושין מב. א ברש"י ד"ה בפסח אחד עיי"ש, ועי' גם קידושין מב. א ברש"י ד"ה בפסח אחד, אעפ"י שאין בו כזית לכל אחד דקסבר אכילת פסחים לא מעכבא אלא זריקת דם לחודא, עיי"ש.

(ה) ועי' גם בהגר"ז עה"ת פ' בא שהביא מדרש הנ"ל, ומבאר דבעת עשיית הפסח ביום י"ד עדיין לא נאמר הציווי דוכל ערל לא יאכל בו (ועד"ז כתוב בלקו"ש ח"ז הנ"ל ע' 125) דהקב"ה אמר זה למשה בסוף היום, כיון דהדברות למשה היו רק ביום ולא כלילה, ומשה אמר זה לישראל כלילה, נמצא דבשעת העשי' עדיין לא נאמר הדין דערלות מעכבת בעשיית הפסח, והיו הפסחים כשרים אף שנעשו בערלות, ומשום הכי היו יכולים לאכול מהם כלילה אחרי שמלו עצמן ועבדיהם עיי"ש בארוכה. דלפי דבריו נמצא דבאמת כולם שחטו ק"פ ביום י"ד לעצמן אף שהיו ערלים כי עדיין לא היתה ערלות מעכבת ומשמע ג"כ דאח"כ כלילה אכלו ק"פ שלהם לאחר שמלו.

אבל לפי"ז צ"ע דא"כ למה אמרו למשה "האכילנו מפסחך" כדאי' בשמו"ר, הלא ה"ל להם לאכול הק"פ שלהם, ואולי י"ל עפ"י לשון המדרש: "והרבה מהן לא היו מקבלין עליהם למול אמר הקב"ה שיעשו הפסח וכיון שעשה משה את הפסח גזר הקב"ה לד' רוחות העולם ונושבות בג"ע מן הדורות שבג"ע הלכו ונדבקו באותו הפסח כו' נתכנסו כל ישראל אצל משה אמרו לו בבקשה ממך האכילנו מפסחך מפני שהיו עייפים מן הריח כו'" היינו דמכיון דנדבק ריח הג"ע רק בק"פ של משה, לכן רצו לאכול מפסח זו, אבל באמת אפ"ל דאח"כ קיימו מצוות אכילת ק"פ בק"פ שלהם ששחטו מכעור יום כמ"ש הגר"ז דאז לא ה"ל עדיין הדין דערלות מעכבת, ואכתי יל"ע דכיון דנמנו בק"פ עצמם איך היו יכולים לאכול מק"פ

יג. בפרשתינו פרשת מצורע פירש רש"י ד"ה ולא יטמא כל אשר בבית (יד, לו) וז"ל: "ויעל מה חסה תורה אם על כלי שטף יטבילם ויטהרו ואם על אוכלין ומשקין אכלם בימי טומאתו הא לא חסה התורה אלא על כלי חסם שאין להם טהרה במקוה", עכ"ל,

וצריך להבין:

(א) רש"י בפרשת חקת בד"ה ואת בעירם (כ, ח) מפרש, וז"ל: "מכאן שחם הקב"ה על ממונם של ישראל", וצ"ל,

ואינו מובן:

(1) למה אמר רש"י שם מכאן, הרי זה כבר יודעים מפרשתינו, ולמה אין רש"י אומר בפרשתינו, מכאן שהתורה חסה על ממונם של ישראל,

(2) מהו באמת הראי' מפרשת חקת שהקב"ה חס על ממונם של ישראל, הרי שם מדובר בנוגע לבעידם,

ואולי הטעם שם הוא לא מפני שחם על ממונם של ישראל אלא מפני צער בעלי חיים;

אבל בפרשתינו, שאין מדובר בנוגע לבעלי חיים, אלא בנוגע לכלים, הרי דוקא מכאן הוא ראי',

ואולי אפשר לתרץ עכ"פ בדוחק חלק הראשון (1) של השאלה,

שהיות שבפרשת חוקת שאלו בני ישראל מים לשתות באופן של מריבה, כמ"ש שם (כ, ג-ה): "וירב העם", ולמה הכאתם, , , ולמה העלתונו, וגו'";

ואעפ"כ כתיב שם ואת בעירם, הרי דוקא משם הוא ראי' שחם הקב"ה על ממונם של ישראל, דהיינו שה"חם" המדובר כאן, הוא באופן ומדריגה נעלה יותר מפרשתינו,

ביתר ביאור:

הבן חמש למקרא יודע מעצמו שאע"פ שבדרך כלל צריך לחוס גם על כלים של חבירו, וכן הוא נוהג,

אבל כשחבירו מכעיסו, אז קשה לו מאוד, בשעת כעסו, לחוס על כליו של חבירו, ולזה צריך להגביר את עצמו,

וממילא הוא מבין גם, כאם הוא מצליח להגביר את עצמו גם במצב כזה ולחוס על כליו של חבירו, שזה שחם עכשיו הוא במדריגה נעלה יותר מבאם הי' חס שלא בשעת כעסו,

ובאופן כזה יכולים להסבירו גם בנוגע להקב"ה כביכול,

אבל כאמור, זה מתרץ רק חלק הראשון (1) של השאלה
אבל לא חלק השני (2),

(ב) בפרשת בראשית פירש רש"י בד"ה ויתעצב אל לבו (ו, ו):
"נתאבל על אבדן מעשה ידיו", עכ"ל,

והנה דבר שמתאבלים עליו כשנאבד, בודאי חסים עליו
שלא יאבד,

הרי מכאן לכאורה ראי' שהקב"ה חס על כל מעשה ידיו,
ולא רק על ממונם של ישראל,

והגם שמצינו כאן שאדרבה לא חס על מעשה ידיו, זה
הי' מצד סיבה מיוחדת, כמ"ש (ו, ה), ,, כי רבה דעת האדם וגו',
ולא היו מעשה ידיו יכולים להתקיים במצב כזה אבל לולי זה
הי' חס על מעשה ידיו,

ואין לתרץ ששם מדובר בנוגע לכל העולם כולו, לכן הי'
מתאבל (וממילא הוא חס), אבל על פרט קטן שבעדלמו אין ראי'
משם,

כי לגבי הקב"ה מהו החילוק בין כל העולם לפרט קטן
שבעדלמו,

עוד יש כמה דברים שצריכים להבין כרש"י כאן על אתר:

(א) מה שרש"י אומר כאן: "יאכלם בימי טומאתו", מהו
כוונתו,

שהרי לכאורה לא מיירי שהאיש אשר לו הבית נטמא,
שמשטות הכתובים כאן משמע שהאיש אשר לו הבית בא אל הכהן,
והכהן ציווה לו שיפנה כל מה שבבית בטרם יבוא לראות את
הבית, ומהיכן מוכיח רש"י שהאיש נטמא,

ואפילו אם תמצא לומר שיש לרש"י איזה הוכחה שהאיש
נטמא, הרי טומאתו הוא רק עד הערב כמ"ש (יד, מו): והבא אל
הית,, יטמא עד הערב, ואם כן למה אומר רש"י "בזמני (לשון
רבים) טומאתו,

ואם כוונת רש"י לטומאה אחרת שיהי' לאדם זה כמשך
הזמן, ואז יאכל המאכלים האלו, צריך להבין:

(1) מאין פשוט לרש"י כל כך שהאיש יהי' טמא,

(2) המדובר כאן כאוכלים ומשקים שאין יכולים לעמוד
לזמן מרובה,

(ב) הרי יכול להיות שהי' בבית אוכלים ומשקים הרבה, (שהי' שם אוצר של מאכלים שיכולים להתקיים וכדומה לזה) באופן שלא יכול לאכול כל המאכלים בעת טומאתו ועל זה חסה התורה, (ג) מה שרש"י אומר כאן: "אם על כלי שטף יטבילם ויטהרו", צ"ל:

אין הכי נמי להטביל כלים אין כאן חסרון כים, אבל על כל פנים איזה טרחה בדבר יש כאן, ואם כן למה לא נאמר שהתורה חסה גם על טרחתן של ישראל, ועוד, הרי מצינו בפרשת בהעלותך בנוגע לשליו, פירש"י בד"ה וכאמתים (יא, לא): פורחת בגובה עד שהן כנגד לבו של אדם כדי שלא יהא טורח באסיפתן לא להגביה ולא לשחות, עכ"ל, והנה כאן מדובר בנוגע לפורעניות, ומצינו שהקב"ה הביא הפורעניות באופן כזה שלא יהי' להם טרחה, ואפילו טרחה קלה,

ואם כן כל שכן וקל וחומר שהתורה צריכה לחוס על טרחתן של ישראל שלא במקום פורעניות, שמרובה מדה טובה וכו', ועוד שהבן חמש למקרא יודע שטומאה הוא דבר לא טוב, וצריך להתרחק מזה בכל האפשרי (ומטעם זה הוא נוטל ידיו אצל מסתו תיכף בקומו משינתו, בבוקר),

ואם כן הוא מביין בפשטות, שכשהתורה אומרת שיוצא ויפנה כל מה שבבית בטרם יטמא הבית, הטעם העיקרי כזה הוא שלא יהי' התפשטות הטומאה על דברים טהורים, אפילו לזמן מועט, ובא רש"י ומפרש לו שאין זה העיקר, מהו העיקר ממון!.

(ד) לפי פירוש רש"י למה כתיב כאן: ,, ולא יטמא כל אשר בבית הי' די שיכתוב: ולא יטמא אשר בבית בלא תיכת כל,

ובפרט שמצינו שתיבת כל לפעמים גם כן מרבה,

כמו (שמות, יב, כ): כל מחמצת לא תאכלו וגו', ופירש רש"י בד"ה כל מחמצת: "להביא את תערוכתו", עכ"ל,

אבל זה לכאורה לא מצינו, שבפסוק נאמר כל והפירוש הוא רק חלק מזה,

והגם שיכולים לומר שכוונת הפסוק גם לפידוש רש"י הוא על כל הדברים שהי' בבית, אל העיקר, שהוא הכלי חרס, אבל כנראה שזה דוחק, אבל הם טפלים שעל זה חסה התורה, (לא רק לכלי חרס),

בפרשתינו כתיב (יד, נד-נו): א) זאת התורה לכל נגע צרעת ולנתק, ב) ולצרעת הבגד וכבית, ג) ולשאת ולספחת ולבהרת וגו',

וצריך להבין, שלכאורה הסדר בפסוק הי' צריך להיות שאחר פסוק א, יבוא פסוק ג, שהרי כן הוא הסדר בפרשת תזריע ולמה מחלק הכתוב בין נתק - לשאת ולספחת ובהרת - בצרעת הבגד ולבית,

ומצאתי שהרמב"ן עמד על זה, אבל עיין שם,

שקשה לכאורה לאמר שרש"י סמך שהבן חמש למקרא ימציא תירוץ זה בעצמו, ובכל אופן קשה למה לא פירש רש"י כלום על זה,

* * *

ברש"י בד"ה להורות ביום וגו' (יד, נז): "איזה יום מטהרו ואיזה יום מטמאו",

וצריך להבין:

א) מהו כוונת רש"י כאן, שמשמע לכאורה מפירושו שטהרתן של מצורע ובגד ובית תלוי גם ביום,

והרי לכאורה, זה תלוי רק במראית הנגע,

והנה השפתי חכמים פירש כאן, וז"ל: "דהיינו ביום ולא בלילה שאין מטמאין ולא מטהרין בלילה", עכ"ל,

אבל לכאורה, ממה שרש"י אומר איזה יום וכו', ואינו אומר: "שכיום מטהרו וביום מטמאו, ולא בלילה", (או כלשון יותר ברור הדומה לזה), אינו משמע כדברי השפתי חכמים,

והנה לכאורה הי' יכולים לפרש רש"י כאן על פי פירושו בפרשת תזריע (יג, יד) ד"ה וביום: ",,,ללמד יש יום שאתה רואה בו ויש יום שאין אתה רואה בו מכאן אמרו חתן ניתן לו כל שבעת ימי המשתה לו לאצטליתו ולכסותו ולביתו וכן ברגל נותנין לו כל ימי הרגל", עכ"ל,

ועפ"ז הי' מדויק הלשון ברש"י איזה יום,

אבל לכא' לפרש כן גם כן קשה קצת עכ"פ, שהרי הלשון ברש"י בפרשת תזריע הוא: "ללמד יש יום שאתה רואה בו וכו' והכוונה בפשטות הוא, שאין הכהן רואה את הנגע, בימים אלו, ולא שהוא רואה ומטהר אותו והלשון ברש"י בפרשתינו הוא: "איזה יום מטהרו".

ואולי אפשר לומר שכוונת רש"י כמה שכתב איזה יום .
וכו', הוא שלפעמים צריכים להמתין שבעת ימים לראות אם נהפך
או פשה הנגע, ואם כן תלוי זה גם ביום,

ולדוגמא, ברש"י ד"ה ואם ישוב הנגע (יד, מג): "יכול
חזר בו ביום, בסוף שבוע,

(ב) בכתוב כתיב: להורות ביום הטמא וביום הטהור. וגו',
ולמה מהפך רש"י הסדר ומפרש: איזה יום טהור ואיזה יום
טמא,

* * *

בפסוק טו, א כתיב: וידברוה' אל משה ואל אהרן לאמר,

והנה כאן הפירוש לכאורה, למשה לאמר לאהרן, שהרי
רש"י כבר פירש בתחילת ויקרא שי"ג דברות נאמרו בתורה למשה
ולאהרן וכנגדן נאמרו י"ג מיעוטין ללמדן שלא לאהרן נאמרו
אלא למשה שיאמר לאהרן,

והא שלא אמר זה רש"י בפירוש כאן, הוא מפני שסמך על
מה שכבר פירש בפרשת ויקרא,

והא דפירש רש"י בפרשת שמיני (יא, א) בד"ה אל משה
ואל אהרן: "למשה אמר שיאמר לאהרן" עכ"ל, ולא סמך על מה
שפירש בתחילת ויקרא,

הביאור הוא (כמו שביאר כ"ק אד"ש בפרשת שמיני ש, ז),
שהיות שבפרשת שמיני נאמר לאמר אליהם, וגו', הייתי יכול
לטעות ולאמר שאפשר שדיבור זה אינו בכלל הי"ג דברות, לכן
פירש רש"י שגם כאן הפירוש הוא: "למשה אמר שיאמר לאהרן",

משא"כ בפרשתינו שלא נאמר לאמר אליהם, אין רש"י צריך
לפרש כלום,

אבל לכאורה עוד אינו מובן, למה נאמר כאן: דברו אל
בני ישראל וגו',

וכמו שרש"י מפרש זה בפרשת שמיני (יא, ב), גם כאן
הי' לרש"י לפרש זה.

הרב וו. ראזענבלום
- ברוקלין נ.י. -

ם בפי' מצורע יד, בד"ה טהורות מפרש"י, שהנגעים באין על לשון הרע, "וצלה"ב מבזון שא' מכללי רש"י הוא שמתחשב עם ידיעות וחילו של הבן חמש למקרא, א"כ מדוע אינו מבאר את הקושיא המפורסמת, מדוע אין מוצאים בלמינו אלו מצורעים, אע"פ שעון לשוה"ר עדיין נמצא, וכל הפירושים שמובא, אינם בפש"מ?

אח"כ בד"ה ושני תולעת ואזוב - מה תקנתו ויתרפא, ישפיל עצמו מגאותו כתולעת וכאזב ע"כ,

ולכאורה אינו מוכן: הלא בפי' מצורע מדובר כיום טהרתו, לאחר שכבר ה' מחוץ למחנה "ונרפא נגע הצרעת", א"כ מה פירוש ברש"י "מה תקנתו ויתרפא" (לשון עתיד)?

ועוד מכיוון שכבר נרפא, הרי משמע שכבר עשה תשובה, והשפיל את עצמו, א"כ מדוע נזכר ענין זה רק בסוף?

ואף שעוד היו חסרים שמונה ימים לטהרתו, אבל עדיין אינו מוכן מדוע לא נזכר ענין זה בתחילת טהרתו?

ועוד צלה"ב: אם כבר דצריך להשפיל, שהוא ענין עקרי, מדוע התורה רק מרמזת לענין זה ולא אומרת את זה בפירוש? וכן הוא לגבי כמה וכמה דינים בפרשה זו ובפרשיות אחרות, שמבאר רש"י את הרמז בפסוק, ומדוע אין הענינים עיקריים מוזכרים בפסוק בפירוש?

* * *

בפי"ד, כ - מדוע בנוגע למצורע עשיר כתיב "וכפר עליו הכהן וטהר" ואילו במצורע עני נאמר סתם "וכפר הכהן" בהשטת תיבת "וטהר",

* * *

בפי"ד, כ"א - בנוגע לעני כתיב "ואם דל הוא, ואין ידו משגת", וצלה"ב מהו הפידוש בכפל לשון זו ע"פ פש"מ [וראה בתו"כ בענין זה],

הרב מיכאל לוזניק
- מיאמי-פלארידא -

יד. בלקו"ש ח"ז ע' 157-158 (מצורע א) מקשה על מ"ש רש"י עה"פ יד, יד) "ולקח הכהן מדט האשם ונתן הכהן על תנוך אוזן המטהר וגו'" ובפירש"י "גדר אמצעי שבאוזן, ולשון תנוך לא נודע לי והפותרים קורים לו טנדרוס" ומקשה שאע"פ ש"תנוך" אינו לשון הרגיל בתורה מ"מ מצינו המלה "תנוך"

קודם בחומש, כפ' צו, ובפ' תצוה, ועוד: כפ' תצוה מפרש רש"י מלה "תנוך", הוא הסחוס האמצעי שבתוך האוזן שקורים טנרוס ומכיון שכבר פירש רש"י הנ"ל כפ' תצוה, למה צריך לחזור על פירושו? ואח"כ כותב: וממנ"פ: אויב עס איז דא א טעם פארוואס רש"י באנוגנט זיך ניט מיט זיין פירוש אין פ' תצוה און דארף עס איבער'חזר'ן דא, ווען דער פסוק זאגט נאכאמאל דעם לשון "תנוך", האט עס רש"י געדארפט איבער'חזר'ן פריער אין פ' צו? ובהמשך העניינים שם כותב: אפילו אויב יע איבער'חזר'ן - וואלט געווען גענוג צו מפרש זיין בקיצור "גדר אמצעי שבאוזן", ע"ד ווי ביים ווארט "בוהן" שלאח"ז אין פסוק, וואס אין פ' תצוה איז ער מפרש "הגודל כפרק האמצעי", משא"כ בפרשתינו זאגט ער בלויז "גודל",,, ע"כ,

ולכאורה טעונים הדברים הסבר שהרי הפירוש רש"י על המלה "בוהן" בפרשתינו אינו במקומו לכאורה, שהרי כפי שכותב: שרש"י אע"פ שחוזר על פירושו דפ' תצוה (על המלה "בוהן") מ"מ מקצר וכו', אבל לכאורה מצינו המלה "בוהן" לאחר פ' תצוה, ולפני פ' מצורע, והוא כפ' צו: (ח, כג, כד) "וישחט ויקח משה מדמו ויתן על תנוך אذن אהרן הימנית ועל בהן ידו הימנית ועל בהן רגלו הימנית" "ויקרב את בני אהרן ויתן משה מן הדם על תנוך אזנם הימנית ועל בהן רגלם הימנית ויזרק ,,, - "וא"כ אף שבפרשתינו מפרש בקצרה "גודל" - ולא "הגודל כפרק האמצעי" אעפ"כ הרי כפי ששואל לעיל בנוגע להמלה "תנוך", שאפילו אם מאיזה סיבה שתהי' ה' רש"י צריך לפרשו, אע"פ שפירשו כפ' תצוה, ה' צריך לפרשו כפ' צו ולא כפ' מצורע (שהרי אם האיזה סיבה שתהי' לא יזכור הבן חמש ממה שלמד בפרשה תצוה, לא יזכור גם כשאוחז כפ' צו) - כך גם כאן ה' רש"י צריך לפרש המלה "תנוך" (הבקיצור "גודל") כפ' צו (אע"פ שפירשו כפ' תצוה) ולא לחכות עד פ' מצורע, שהרי כפ' צו כתוב מלה זו כמה פעמים?

השאלה אינו על השיחה, ששם הוא רק מביאו לראי' להפירוש רש"י הקודם, אלא השאלה היא על רש"י שפירשו אינו במקומו לכאורה,

ואבקש מקוראי הגליון להעיר ע"ז, ולא באתי אלא להעיר,

יצחק אחנה

- ברוקלין נ, י, -

ר מ ב " ס

טו. הרמב"ם בהלכות תשובה, כפ"א-ד מאריך בגדר מצות תשובה ופרטי' ואח"כ בפ"ה (ופ"ו) בעיקר שיש לכל אדם בחירה איך להטות עצמו ולכן אם חטא ישוב (פ"ה סה"ב), ושאינן זה סתירה לדיעת ה' מראש איך שיבחר,

ולכאורה דרוש ביאור טובא למה ענין זה בא דוקא כאן בהל' תשובה, ולא לפני זה בראש הספר ממש (או - בהקדמת הרמב"ם) דהנה, אף שדבר זה שהאדם הוא הבעה"ב על בחירתו נוגע מאד שידע לאחר שחטא ופגם ועבר כו' ח"ו, שיש לו הכח לשוב לה' ולעבודתו וכו' (כנ"ל), הלא ענין זה נוגע שידע עוד לפני שתובעים ממנו קיום איזו מצוה שתהי', לרבות עיקרי הדת שכבר נתבארו בספרו לפני זה, וכמ"ש הרמב"ם בפ"ח משמונה פרקים אשר בלעדי יסוד הבחירה "היו בטלים הצווי והאזהרה התורניים", ולכאורה כן היא גם ע"פ סברא הכי פשוטה: ישנה לדוגמא לפני"ז בספר היד המצוה לידע שיש שם מצוי ראשון, או לבוא לאהבתו כו' ע"י שיתבונן כו', או שירגיל א"ע בדעות הנכונות, או שילמד תורה וכו' וכו' הנה, באם אין הרשות נתונה לכל אדם כו', הלא יכול האדם לחשוב או לטעון אשר (בסיבת טבע או רגילות או סביבה או איזו "גזירה" שנגזרה עליו) אינו מסוגל ללמוד או להתבונן או שהוא "מוכרח" להיות נוקם ונוטר וכו', ולכן נוגע העיקר דבחירה עוד לפני איזו מצוה שהיא,

ועי' בלקו"ש ויקרא ש,ז, ס"ג שמביא מ"ש הרמב"ם "בכל דבר שהוא לשם האל הטוב שיהי' מן הנאה והטוב", ומקשה אשר "וויבאלד אז דער דין אין רמב"ם איז ניט פארכונדן דוקא מיט קרבנות" רק הוא דין בכל דבר, למה מכיאו רק בהל' איסורי מזבח ולא קודם לזה בהל' מתנ"ע או עוד יותר מקודם בהלכות חפלה (בהתאם להדוגמא הראשונה ברמב"ם) עי"ש, וכמו"כ כאן, מכיון אשר העיקר שיש לאדם בחירה לא קשור דוקא בתשובה למה לא מכיאו קודם לזה בספרו,

ואף שידוע שכל הענינים דספר המדע "צריך אדם לידע אותם תחילת הכלל היות "עיקר דת מרע"ה" (- כדהובא בהדרן תשל"ה שיצא לאור י"א ניסן תשמ"ה, הערה 8, מהקדמת הרמב"ם), ואשר ע"כ לכאורה אין מקום להקשות על סדר דקדימה ואיחור בהעיקרים עצמם, הנה מובן שאינו כן ושיש אכן דיוק גם בפרטים דסדר ההלכות שביד, כולל ספר המדע (וכמ"ש בהדרן הנ"ל ס"א) וכן נראה פשוט דדרך הרמב"ם לבאר עיקרי הדת כמקום ששייכים להלכות, ע"פ סדר המצוות (וכמ"ש בכותרת להלכות תשובה עצמה שיבאר "מצוה זו וועקרים הנגזרים עמה בגללה"), ולכן כנ"ל

צ"ב הלא עיקר זה נגרר עם כל המצוות שבספר זה ובלעדו אין מקום להן, ולכן מקומו בראש הספר,

(וביותר יוהשה - דאף את"ל אשר הענין דבחירת האדם שייך במיוחד לענין התשובה (אף שכנ"ל - צ"ב כמה) הרי מקומו לכאורה בתחילת וראש הלכות אלו, כהקדמה לזה שצריך האדם לעשות תשובה ובפועל נמצא ענין זה בהלכות תשובה עצמן באמצע ההלכות),

ולהעיר מלקו"ש אחרי תשמ"ה ס"ג אשר ציווי ואל יבוא בכל עת וגו' - שבא כתוצאה ממיתת בני אהרן - הנה מקומו כפ' אחרי (ולא בשמיני) לא רק מפני שבפ' אחרי מדובר ע"ד יוה"כ אלא מצד הדיוק בתורה עכצ"ל גם מצד הציווי "ואל יבוא גו"י גופא וכמו"כ עכצ"ל גם כאן אשר הכיאר כענין ידיעה ובחירה מקומו הוא כאן גם מצ"ע,

ואולי ל"ל אשר ישנן ב' דרגות בבחירה: זה שיש לאדם בחירה בכלל, ועל זה אין צורך להזכיר בספר הלכות הלכות כלל, במהותו פשוט ביותר, שמכיון שיש מצוה ע"כ שכירי האדם הבחירה לקיימה דאל"כ אין שייך הגדר ד"מצוה" (אלא "גזרה" וכיו"ב?) וע"ד הידוע דגדר מצוה שייך רק כשישנו כבר מצוה המצוה - כמשנ"ת מצוה ידיעת ה' אינה הידיעה דמציוות הבורא, כי מצוה שייכת רק לאחר שיש מצוה המצוה (כמובא מדרמ"צ בהדרן תשמ"ו), ועד"ז כאן א"ש מצוה בלי מצוה וכמ"כ "מצוה" ל"ש רק כשיש ענין הבחירה להמצוה, ולכן, כנ"ל א"צ אפילו להזכיר זה מקודם,

אולם כהנ"ל חל בכל ההלכות עד הלכות תשובה, כולל מצות תשובה - שיתחרט וישוב וכו' עד שיפעול שימחלו לו על שעבר על מצות המלך, אבל מכיון שבפרקים הקודמים (א' - ד') בהלכות תשובה מבאר לא רק מצות התשובה אלא גם פעולת התשובה, ויוצא שפעולת התשובה היא לא רק מחילה אלא גם תיקון העבר ושינוי הנמצא שבעבר נתהווה, צריכים להבין איך בכח האדם לפעול כ"כ לשנות מה שבעבר ה' ושנתהוה בעבר (פ"א, ה"ג: אפי' רשע כל ימיו ועשה תשובה באחרונה כו', ועד"ז בפ"ב ה"א, פ"ג ה"ד: אבל אם שב כו' ה"ז מבני עוה"כ שאין לך דבר, , פ"ד ה"ו: אם עשה אדם תשובה מהם (כ"ד הדברים שאפי' מעכבין כו') ה"ז בעל תשובה וכו'), ולכן מוכרח דוקא כאן ליכנס להענין, ולבאר העיקר דבחירת האדם בכלל וכחו המעולה בפרט,

ומבאר עם ראי' מן התורה שיש בחירה (הן האדם ה' כאחד ממנו) ואח"כ זה שהנביאים ציוו היטיבו דרכיכם וכו' וכו' ש"מ שישנה בחירה, ושהיא מעולה כ"כ עד שמשימה את האדם

למעלה מגדרי העולם, בדוגמא שלמעלה (כאחד ממנו) ולמעלה גם מגדר דזמן (ולכן הזהירו הנביאים שנשוב וכו'),

וגם באופן שמבאר זה שאין סתירה מידיעת ה' מראש לבחירת האדם, מוסיף עי"ז ביאור בהגדר דבחירה, כי מכיון שידיעת ה' למעלה המשהגת דעת האדם, ושאין כח כאדם לידע היאך ידע הקב"ה דברים העתידין להיות (ספ"ו), הנה היות האדם "כאחד ממנו" הרי בחירתו מגיעה לדרגא זו שלמעלה מהעולם ולמעלה מהזמן (אף שהיא למע' מהשגה בשכלו, אולם עי"י בחירתו מגיע לזה, ולהעיר מתבאר ספמ"ו אע"פ שאני, לא אדע ולא ארגיש בנפשי יחוד זה, אעפ"כ אני תמיד עמר),

ועיין מ"ש בהדרן לרמב"ם תשמ"ו הערה 14 שהרמב"ם מדבר בענין הידיעה שלפני הצמצום, ועפ"ה"ל י"ל דזוהי הדגשה נוספת עד היכן מגיעה בחירת האדם,

ולהעיר מהידוע שישנן כמה דרגות בבחירה - ע"ד החילוק בין בחירה לבנ"י (שבשכיל ישראל נבה"ע) ובחירה לאו"ה (שנבראו בתור אמצעי וכו') וכו' וכו',

ולאחרי שמבאר עיקר זה כפ"ה נו', מכון ההמשך במ"ש הרמב"ם בפ"ז: דמכיון דכח האדם כ"כ גדול, לכן מובן שהוא אהוב, נחמד כו' וגם למעלה מצדיקים וכו' דעפ"ה"ל ה"ז מכיון שמגיעים לדרגא שלמעלה מהזמן ושמשנה העבר,

(שוב העירנו הרכ יעקב סאקס (בלונדון) מההקדמה לס' יד פשוטה על הלכות תשובה להרמב"ם (מהר"ן רבינוביץ) בו כותב נקודה דומה להנ"ל),

ואת"ל - הרי י"ל שכהנ"ל גם מרומז כתורה שבכתב עצמה, וכפי שמביא מהכתוב הן האדם ה' כאחד ממנו גו', שנאמר אחרי חטא עה"ד, דזה שיש לאדם בחירה בכלל מאי קמ"ל, הרי מכיון שה' צונו לא תאכלו גו' ש"מ שקיום המצוה תלוי בהם, אבל מהכתוב "כאחד ממנו" מוכח דיש גדר בבחירה שלמעלה מן העולם ולכן פן ישלח ידו ולקח גם מעץ החיים ואכל וחיי לעולם, וידועה הקושיא עי"ז מאי איכפת לי' להקב"ה באם יחיי' האדם לעולם, הלא כבר אכלו מעה"ד והלא עונשי התורה אינם סתם. נקמה ח"ו ואיזה תיקון כוירור יש כמניעה מהם לאכול גם מעה"ח?

ואחד מהתידועים הוא אשר באכילה מעה"ח היו מנציחים (וחיי לעולם) את הענין דהחטא ר"ל, דכל הענין שבא בטיבת חטא עה"ד ה"ה בשביל סדר הבירורים כדי לברר ולתקן ועפ"ז אולי י"ל שהפ"ה הן האם ה' כאחד ממנו הוא - שמכיון שיש לאדם קשר עם דרגא זו שלמעלה להעולם (ושלכן ביכולתו גם

לתקן כו' העבר) לכן צריכים למנעו מהיכולת לאכול מעה"ח, כדי שינצל את הכח העליון הזה לתקן את העולם, והיא היא עבודת התשובה,

(מענין אשר בה"ג עיקרים דהרמב"ם לא נכללה ענין הבחירה - אף שאז היו ל"ד עיקרים וידועה חביבות מספר זה כו' בכ"מ - גם בפ' החודש השתא' אולי כי זה נכלל בממילא בהעיקר דשכר ועונש וכנ"ל),

הרב שמואל לו
- לונדון אנגליא -

טז. רמב"ם הל' ברכות פ"ה ה"א נשים ועבדים חייבין בברכת המזון, וספק יש בדבר אם הן חייבין מן התורה לפי שאין קבוע לה זמן או אינם חייבין מן התורה, עכ"ל,

לכאורה ממ"נ אם הרמב"ם רוצה לבאר הטעם למה יש ספק לומר שנשים חייבות א"כ ה"ל צריך לבאר ג"כ טעם הספק למה נשים פטורות,

מצאתי שעמד ע"ז בני בנימין (נדפס בסוף הרמב"ם) וז"ל: ולא פירש רבינו הצד השני מהספק, וע"ש ברש"י ותוס' ולו"מ ה"א שה"ל מפש די"ל דהוי מ"ע שהז"ג, וכמוש"ש סצ"א הואיל וכתב לחם בכורך כמ"ע שהז"ג דמי קמ"ל ורבינא דמספק"ל היא משום טברא זו וס"ל כסתמא דגמ' (ברכות כ' ע"ב) ע"ש, וצלה"ב:

(א) קשה לפרש שהרמב"ם סומך על סתמא דגמרא, ובפרט ששאלת רבינא לרבא בגמרא אין מפרש כלל הטעמים של הספק לא צד החיוב ולא צד הפטור,

(ב) ועוד ועיקר שהרמב"ם כותב בהקדמה אחרי שיקרא תורה שבכתב ואח"כ קורא בזה (ספר הרמב"ם) ואין צריך לקרות ספר אחר ביניהם,

אולי י"ל שהרמב"ם סומך על מה שכתב לפנ"ז בהלכות ברכות פ"ב הל' ג וז"ל: ,, וכל שלא אמר ארץ חמדה טובה ורחבה בברכת הארץ לא יצא ידי חובתו, וצריך להזכיר בה ברית ותורה וכו', א"כ מבואר צד הפטור כיון שלנשים לא נתחלקה הארץ וגם אינם ככרית ותורה, וכאן מבאר רק צד החיוב וק"ל,

הרב ישע'ל זוסיא פלדמן
- ברוקלין נ.י. -

12. "סדר תפלות כל השנה" הבא בסוף ספר אהבה שבמשנה תורה להרמב"ם, הגיע אלינו כידוע בצורה מקוטעת, רוב התפלות אינן ניתנות בו בשלמותן אלא כדיבור המתחיל שלהן, ואת ההשמטות סימנו המעתיקים ב"כו" או "וכו" ודמזו בכך על הנוסח הנראה להם ידוע לרבים,

בזמן האחרון הדפים הרב קאפח את ספר אהבה והדפים בשלימות את "סדר התפלה של הרמב"ם על פי כתבי יד תימן, התואם בדרך כלל את כתב יד אוקספורד", לפניו הדפיסו גם ד"ר דניאל גולדשמידט רק עפ"י כת"י אוקספורד ונמצא בספרו "מחקרי תפלה ופיוט" (ירושלים תשמ"מ) עמודים 187-216, (מעניין ששניהם לא ציינו מראה מקומות אפילו להפסוקים שאומרים אותם בתפילה!).

ויש להעיר שגם במהדורה זו יש קטעי התפילה שנגע בהם ידי "העורכים והמעתיקים" ונדפסו בקיצור לפנינו (תשכב, א במהדורת קאפח): "וקורין לדוד אליך נפשי אשא כל המזמור, וקורין אמר ר' אלעזר רק עפ"י כת"י אוקספורד ונמצא בספרו "מחקרי תפלה ופיוט" (ירושלים תשמ"מ) עמודים 187-216, (מעניין ששניהם לא ציינו מראה מקומות אפילו להפסוקים שאומרים אותם בתפילה!).

ויש להעיר שגם במהדורה זו יש קטעי התפילה שנגע בהם ידי "העורכים והמעתיקים" ונדפסו בקיצור לפנינו (תשכב, א במהדורת קאפח): "וקורין לדוד אליך נפשי אשא כל המזמור, וקורין אמר ר' אלעזר רק עפ"י כת"י אוקספורד ונמצא בספרו "מחקרי תפלה ופיוט" (ירושלים תשמ"מ) עמודים 187-216, (מעניין ששניהם לא ציינו מראה מקומות אפילו להפסוקים שאומרים אותם בתפילה!).

ואף אמנם שמסתמא אין בהם שינויים גדולים מנוסח התפילה המקורי שכתבו הרמב"ם, אבל נראה לי מוכרח שחלו כאן שינויים קטנים (עכ"פ) ע"י המעתיקים - וזאת על יסוד חשוות כמה תפלות שנעתקו פעמים כנוסח התפילה הזה ויש שינויים בין זה לזה - ואעיר על כמה מהם,

(1) כנוסח יעלה ויבוא (ע' תשיח, א), כיום ראש החודש הזה לרחם בו ולהושיענו" - לקמן טור ב בחולו של מועד "לרחם בו עלינו ולהושיענו" וכ"ה בע' תשכג, ב בחג המצות, וע' תשכד, א בחג השבועות,

(2) בברכה יז של שמונה עשרה (ע' תשיז, ב) "ותחזינה עינינו בשובך לצורך לציון ברחמים" - לקמן ע' תשיח, א כנוסח יעלה ויבוא לר"ה "ותחזינה עינינו בשובך לציון" חסר: לנוך,

(3) בברכה יח של שמונה עשרה "על נסיוך ונפלאותיך שבכל עת ועת" - בע' תשיט, א בפורים "על נסיוך שבכל יום ויום, על נפלאותיך שבכל עת",

(4) "ברכה אמצעית של מוסף ראש חדש" (ע' תשכב, ב)
 "ונתרחק[נו] מעל אדמתנו יהי רצון מלפניך,,, " - לקמן בר"ח
 שחל בשבת (ע' תשכג, א) "ונתרחק[נו] מעל אדמתנו ואין אנו
 יכולין לעשות לפניך קרבנות חובותינו יהי רצון מלפניך,,, ",

(5) שם "שתחדש עלינו לטובה לברכה לחן ולחסד" - לקמן
 במוסף ר"ח שחל בשבת חסד: לברכה,

(6) נוסח הקדיש (ע' תשכ, א) "ויצמח פורחניה ויקרב
 משיחיה" - בקדיש דרבנן, ויבע משיחיה",

(7) "ברכה אמצעית של מוסף שבת" (ע' תשכב, ב) "זאת
 מוספי (אגב: יש לדייק שכותב בלשון רבים),, נעשה ונקריב
 לפניך באהבה כמצות רצונך" וכ"ה במוסף של ר"ח, ושל ר"ח שחל
 בשבת (ע' תשכג, א), וכ"ה ב"ברכה אמצעית של יום טוב של פסח"
 "זמן חירותינו באהבה" ובשל שבועות (ע' תשכד, א) "זמן תורתנו
 באהבה" - אבל במוסף של פסח (ע' תשכג, ב) "נעשה ונקריב לפניך
 כמצות רצונך" בהשמטת: באהבה,

ולהעיר מהגדה של פסח עם לקוטי טעמים וכו' מכ"ק אד"ש
 בקידוש "בשבת באהבה מקרא קדש, כי מקרא קדש דשבת קבלו ישראל
 באהבה, כמרה, אבל של יו"ט ה' ע"ז שכפה עליהם הר כגיגית
 כסיני (לבוש סי' תפ"ז מטה משה א"ר)",

(8) בנוסח "על הנסים" לפורים (ע' תשי"ט, א) "על הנסים
 ועל הגבורות ועל התשועות שעשית" ובחנוכה שם "על הנסים ועל
 הגבורות ועל המלחמות ועל התשועות ועל הפדות ועל הפורקן
 שעשית" ואולי יש לבארו עפ"י התוכן הכללי שבין חנוכה לפורים
 שהצלת ונס פורים לא ה' קשור עם מלחמה אלא שהי' מלכודת
 בדרכי הטבע משא"כ בנס חנוכה ואכמ"ל,

ויש להעיר גם בנוגע לשמות שהרמב"ם קורא להפרשיות
 שיש בזה שינויים בין השם שהוא כותב ברשימת ההפטרות לבין
 השם שהוא כותב אח"כ ברשימת המעמדות ראה פרשיות: חי' שרה,
 תולדות, וישלח, שמות, בא - כי תשא, פקודי, צו - תזריע,
 בחקותי, במדבר, שלח, קרח, בלק, מטות - דברים, עקב, ראה
 כי תצא - נצבים, וזאת הברכה, וצ"ע,

ולהעיר גם שבלקו"ש העיר כמ"פ בנוגע לשם הפרשה מהרמב"ם
 וצ"ע עפ"י הנ"ל,

הרב שד"כ אראנאור
 - ברקלין נ.י. -

ש ו כ ו ת

הוספות לספר מפתחות לשו"ע אדה"ז

יח.

אבילות

הוספה לערך:

מל שלא קיים פו"ר מותר לישא אשה בתוך ל'
לאבילות - תצב, ג,

אבל - אסור לישן עם אשתו אפ"ל הוא בבגדו
כו' - יו"ד קפ"ז, קי"א-א,

אסור בחו"ל עם אשתו מחומר ולא מדינא - שם,
דין מת לו מת קודם חופתו - שם

אסור לאכול משלו וכן העם מכרין אותו -
הל' אונאה י"ד,

גוי

הוספה לערך:

אמירה לגוי אסור בכל איסור שבתורה - הל'
שאלה, כ"ט,

דוד המלך

הוספה לערך:

שעת פטירתו - רצב, ה,

הוראה

הוספה לערך:

הלכה כר"ע אפ"ל כנגד רבים - הל' נזקי
ממון קו"א-ד,

מלחא דפשיטא שאין לסמוך על התניא כנגד
הרמב"ם ותט"ז - תקיב; קו"א - א,

הטור דרכו ככ"מ שמעתיק לשון פוסק בשביל
חידוש שבו, אע"פ שבפרט א' חולק עליו
וסומך על מ"ש כבר דעתו בפרט זה - יו"ד
קפ"ט קו"א - א,

הלכה למשה מסיני

הוספה לערך:

אין בה מחלוקת לפ"ד הרמב"ם בהקדמה לפי'
המשניות - יו"ד קפז, קי"א - טז,

חלה

הוספה לערך:

חיוב חלה הוא בשעת עירוב הקמח במים -
הל' שאלה כג,

חצר

הוטפה לערד:

חצר שאינה משתמרת - תלו, קו"א - ג,

טומאה

הוטפה לערד:

בזה"ז כולנו טמאים - תקו, ט,

דחוי' בציבור, ואז לא מהדרינן כלל מהתירא - תקי, קו"א - ב,

ספק טומאה ברה"ר - יו"ד קפג, מהד"ב,

טריפות

הוטפה לערד:

אין הקוץ תחוב כביה"כ תלינן הק"ד שמבחוץ במכה ש"י חולי - קפז, קו"א - יא,

כהן גדול

הוטפה לערד:

ציץ לא יסיח דעתו ממנו - כח, א,

ליכה

הוטפה לערד:

פלג המנחה אם נחשב כלילה - תפ"ט, יב,

לשון הרע

הוטפה לערד:

הל' אונאה, כח,

מאכלי עכו"ם

הוטפה לערד:

חמאה של נכרים איסורה קל משאר איטורי דרבנן - יו"ד קפה, ט,

מומר

הוטפה לערד:

דין מומר להכעיס - הל' שאלה, לט, הל' נזקל גוף, ובקו"א,

מסור

הוטפה לערד:

אין לו חלק לעוה"ב - הל' נזקל ממון, ז,

מליחה

הוטפה לערד:

כשר מנוקר ששהה ג"ל בלי מליחה אטור לאכלו כ"א צלי - תל"ק, כ,

מעשר

הוטפה לערד:

גמר מלאכה למעשה, כשיתברר תבואה היטיב מן המוצץ שלה - הל' שאלה, כג,

מצוה

הוטפה לערד:

מצוה הבאה בעבירה - הל' גניבה, יא,

נגעים

הוטפה לערד:

אין טומאה זו נוהגת בחו"ל מה"ת - יו"ד
קצ, כב,ס"ס

הוטפה לערד:

ג' ספיקות מוציין מחזקת איסור - תלג,
קי"א - ו,כל ס"ס מועיל בכל ס"ס י"א שצריך לברר
היכא דאפשר - יו"ד קפ"ז, כג,

ל"א ס"ס משם אחד - שם,

ס"ס משם אחד, כשיש עוד צב להקל - שם
כד,עבדים

הוטפה לערד:

ע"ע אינו קנוי אלא למעשה ידיו ולא לגופו
- הל' גזילה קו"א - ה,אשה אינה יכולה למכור עצמה שהביאה סימני
נערות - הל' שאלה כא,מגילה

הוטפה לערד:

אז נדחה מפני מת מצוה שאפשר לקברו אח"כ
- תלא, קו"א-א,קטן

הוטפה לערד:

קטנה יש לה ד"א לענין גט - הל' הפקר ח,

קניין

הוטפה לערד:

מחילה אי"צ קניין - תל"ו, קו"א - ד,

קרכנות

הוטפה לערד:

עולות ראי' - אם מותר להקריבן ביו"ט -
תצד, יט,אורחי' דהרמב"ם לפרושי טעמא דקרא - הל'
גזילה קו"א - כ,

הוטפה לערד:

הוספה לערך:

רפואה

הרפואות שבזמן הגמ' נשתנו - רפח, ז,
אין מתרפאים שלא במקום סכנה אלא באיטור
מד"ס - הל' גזילה ב,

הוספה לערך:

שבועה

שבועה חלה לבטל מצוה מד"ס בשוא"ת - תפה,
ג,

הוספה לערך:

תענית

כדי למרק נפשו לה' אין טוב למעלה מטובה
זו - הל' נזקי גוף, ד,
תענית בדרך תשובה - שס,

הוספה לערך:

תרומה

אינה נשרפת מפני טומאה דרבנן - יו"ד
קפג, מהד"כ,

הוספה לערך:

תשובה

ע"ע תענית,

הוספה לערך:

פוסקים

כימי רמ"א ב"ח וט"ז לא באו עדיין הל'
נדה להרמב"ן לדפוס במדינות אלו, יו"ד
קפט, מג,

ערכים נוספים:

איוב

העלה עולות לתשובה וכפרה - תצב, א,
הל' מצדיק עצמו ומרשיע מדת הדין - הל'
אונאה, כז,

דברי קבלה

יכולים לגזור אטו ד"ק ולא הוי כגזירה
לגזירה יו"ד קפד,

חובת הגוף

נוהג בין בארץ בין בחו"ל - הל' שאלה, יא,

כבוד הכריות

דוחה ל"ת שכתורה, הל' נזקי גוף, טז,

מתנות כהונה

זרוע לחיים וקיבה אם לא הפרישן הבהמה
מותרת באכילה - תקו, טז,

לא תתגודדו

האיסור אף כשאינן לחוש למח' תצג, ד

עונה

דין מחילת עונה - הל' נזקי גוף, ד,

תדיר ושאינו תדיר תדיר קודם

מתי אומרים כן - תלא, קו"א - א,

כיבוד אב ואם

אינו דוחה ממון חבירו - הל' מציאה, מ,

הרב חיים רפופורט

- ברוקלין נ, י, -

יט: בשיחת שמח"ת תרצ"ו אטוועק מביא שם אדמו"ר הרי"צ

מה שמה רבנו ה' נשמה דאצילות, ואילו אדה"ז ה' א"ק,

ויש להעיר מתורת שלום ע' 142 פורים תרס"ז, מש"כ שם

דאדה"ז ה' אצילות ואילו משה ה' א"ק,

ואבקש מקוראי הגליון לעיין כזה,

א' התמימים

- תות"ל 770 -

כ. ד"ה החודש הזה לכם (אוה"ת שמות ע' רסד) נדפס ג"כ

בוקנטרס כפ"ע (כשנת תשכ"ו) ושם נעתק מה שרשום ע"ז באחד

מהכת"י:

"נאמרה מפי אדמו"ר מ"מ נ"ע קודם הסתלקות, כרם כגון

דא צריך לאודועי הסתלקות רבינו הקדוש אור ליום ה' י"ג ניסן

37 מינוט על שעה, אחר חצות" [במקום הנקודות נחתך מהגליון

בהכת"ל], והובאה ג"כ כותרת זו בלקו"ש ח"ו ע' 409 ע"ש,

ומזמן העירני הר"י שי' מונדשיין שבמ"א נמצא רשום

שאדהצ"צ נסתלק בשעה 12 וחצי כלילה, וא"כ צריך להשלים בכת"י

הנ"ל: 37 מינוט על שעה 1" [מתאים לקצה המספר - שעדיין

נשאר ולא נקרע בהכח"ל],

* * *

אודות הדיוק בהזמן, ראה ג"כ ב"משיחות אחש"פ ה'תשד"מ
דברר לימוד ס' הרמב"ם" (בשיחה באידיש הע' 1, ובלה"ק הוא
בהע' 26) אודות הרמב"ם וז"ל:

"נולד ערב פסח יום השבת שעה ושליש אחר חצי היום"
(סדה"ד ד"א תתקכ"ז, מספר יוחסין מאמר ד(דורות האחרונים)),
וי"ל הדיוק בזמן הולדתו (דבר שלא מצינו בשאר גדולי ישראל),
שזהו בהתאם לתכלית הדיוק דהרמב"ם (בספרו יד החזקה) יותר
משאר הפוסקים לפניו ולאחריו - ולהעיר משבת (ל, סע"א) "כמלא
נימא", ב"כ (טז, ב) מקדים רגע כו',

* * *

מענין הסתלקות כ"ק אדה"ז ידוע הזמן המדויק, ברשימת
כ"ק אדה"צ (נדפסה בסו"ס פס"ד - דף תמב, א) וז"ל: "במוש"ק
דשמות כ"ג אור לכ"ד טבת כחצות שעה י"א נשבה ארון הקודש כו",
[ולהעיר מהלשון "כחצות"].

ומאמרים שאמר כ"ק אדה"ז לפני הסתלקותו, ידוע לנו:
א) אגה"ק ס"כ (ראה לקו"ש חט"ז ע' 41) ב) ד"ה נפש השפילה
(לקו"ש שט, ג) בענין מלחמת ז' השנים (לקו"ש ח"כ פ' ויצא,
ועוד), ד) בענין "אלקיננו" (לקו"ת ס"פ נצבים) ה) בענין אשר
נשמה באפו (אוה"ת ש"ש ר"ע א' תקמו), ו) אכילת שבת ואכילת
חול (דרמ"צ צ, א),

* * *

ע"ד הסתלקות כ"ק אדהאמ"צ [תיאורו בארוכה נמצא בהקדמת
כנו לס' תו"ח בראשית, כית רבי ח"ב פ"ו מגדל עז ע' תח ואילך
אגרת חסידים (שהיו כעת ההסתלקות) בקובץ יגדיל תורה (חוב'א
א' דשנה זו ע' נג)],

בבית רבי: וכמה פעמים שאל אם האיר השחר, וקודם עלות
השחר סיים הדרוש באלו הדברים כי עמך מקו"ח מחיי החיים
ואשתככו מיל"ל ופרחה רוחו ונשמתו,, ביום ט' כסלו תקפ"ח
יום שנולד בו כו',

ובאגרת החסידים הנ"ל: ובזמן ארבעה שעות קודם אור
היום התחיל להתעלף ובתוך זמן מועט חזרה להרגשת חיותו ודרש
לפנינו כמה פעמים כמו שעה וחצי בדברי אלפים חיים המאירה
לנפש כל חי רזין דאורייתא ממש בשמחה, וחדות ה' היא מעוזו
עד יציאת נפשו הקדושה ממש וכאור בוקר יום ד' ט' כטליו
שבק חיים וכו',

ומאמרים סמוך להסתלקות - ידוע: ד"ה לה"ע לקיחת אנשי חיל (ראה מגדל עז ע' שצט, וש"נ) והמאמר שה' בעת ההסתלקות (שס"ז בפסוק כי עמך מקו"ח כו') יש שינויי נוסחאות מה ה' התחלתו: בבית רבי: "ודרש ג' פעמים, ב' פעמים ע"פ אחרי ה' תלכו ופעם הג' ע"פ זכר רב טובך כו' ואמר הגם שהדרוש כבר נדפס בסידור,,, אלמדנו לכם כתוס' ביאור" ובס' מגדל עז (ע' תט וש"נ) שהד"ה ה' ע"פ ויענך וירעיבך [ונמצא בכתובים ד"ה זה מפ' עקב תקפ"ז ומיוסד על הדרוש בלקו"ת], ולנוסח אחר (מגדל עז שם ע' תיא) ה' ה' כי עמך מקו"ח,

ויש לעיין עוד,

הרכ אל"י מטוסוב
- ברקלין נ, י, -

כא: בשמועות וסיפורים ח"ג (תשל"ז) עמודים 187-207
נדפס יומן מכ"ק אדמו"ר הרי"ץ משנת תרנ"ג מתחיל "כ"ה ג, יא
ניסן תרנ"ג (לויבאוויטש) "עד "יום ד' כ"ג אייר" (ומשם נדפס
בס' התולדות),

וצע"ג אם כל היומן הזה הוא משנת תרנ"ג כי התאריך
"יום ד' כ"ג אייר" אינו נכון להקציעות דשנת תרנ"ג, כשנה
ההיא כ"ג אייר היה כיום ג',

ואולי אפשר לשער שהחלק השני של היומן (מע' 202?)
הוא חלק מיומן לשנת תרנ"ו ומתאים עם התאריך יום ד' כ"ג
אייר" ויש הוכחה לזה שהרי בלקוטי דיבורים (מע' 1036 ואילך)
נדפס יומן לשנת תרנ"ו מיום "א, כ' אייר תרנ"ו לויבאוויטש"
ורואים שיש להם המשך אחד לדוגמא בלקו"ד (ע' 1062) נמצאים,
"ספורי רש"ח" א, ב וכשמועות וסיפורים (ע' 206) יש ספורי
רש"ח ג-יג וא-ב חסר, ונראה שהמעתיק את היומן הנדפס בשמו"ס
השמיט מה שנדפס כבר בלקו"ד,

ומזה אנחנו יודעים גם מי הוא ה"רש"ח" שמפורש בלקו"ד
שם ע' 1052 ר' שלמה חיים שו"ב,

א' מאנ"ש
- ברקלין נ, י, -

ה י ו ם

כב: כח אד"ש - בבר"מ אומרים כשם שנכנס לברית כן יכנס
לתורה כו' - ראה מדרש קהלת עה"פ עת ללדת (קהלת ?)

ב' ניסן - "הילולא של כ"ק אאמו"ר" - וי"ל - ע"ד הרמז ש"הילולא, אאמו"ר (במספר קטן) עולה בגימט' מ"ב והיינו מתאים לשם מ"ב שענינו הוא עליית והסתלקות דכל העולמות כו' כמבואר בדא"ח,

ויש להעיר ע"ד מה שבכאן יום הסתלקות דכ"ק אדנ"ע וכן כ"ק הצ"צ (לקמה יג נסן) נקראים בשם הילולא מה שלא נעתק אצל ימי הילולא אחרים כו' (ו' סיון, כד טבת וכו') וי"ל - ע"פ מ"ש בשיחות כ"ק אדמו"ר שליט"א ע"ד הענין של ל"ג בעומר שענינו דהרשב"י ה' איחוד פנימיות התורה ונגלה דתורה בגלוי וכמבואר בדרושי ל"ג בעומר שזהו"ע של הילולא, התגלות כח הא"ס בעוה"ז הגשמי (ד"ה להבין ענין הילולא דרשב"י, תרנ"ד ובכ"מ),

ועד"ז ל"ל - ע"פ המבואר בשיחות כ"ק אד"ש - שאצל הצ"צ ראו בדרושו וכן בכתביו בגלוי שמאחד נגלה דתורה ביחד עם פנימיות התורה ועד"ז כ"ק אדנ"ע יסד ישיבה שבו לומדים נגלה דתורה ביחד עם פנימיות התורה,

ועוד ל"ל ששניהם חלים בחודש ניסן והרי חודש ניסן הוא חנוכת המשכן, והיינו באתי לגבי אחותי כלה גו' חתונת הקב"ה עם ישראל (אחותי כלה) והיינו הילולא,

"מאמר - ברכים - האחרון, , ומתחיל ראשית גוים עמלק גו' קץ שם לחשך",

ויש להעיר - ע"ד הרמז - "שם לחשך" (במספר קטן) בגימט' כ"ג רמז לכ"ג שנה מיום כ' ניסן תר"פ (שנת הסתלקות אדנ"ע) - תש"ג,

ג' ניסן - "משיעורי אאמו"ר - במשך השנה ה' מסיים כל המד"ר: לווה במדרות הארוכות ופורע בקצרות - להעיר מויק"ד אמור פכ"ו: הלילה לווה כו',

ה' ניסן - "אאזמו"ר אמר במרז"ל לא מקומו של אדם מכבדו" - ממכתב ה' מנ"א, תרח"ץ (אג"ק חיל"א, דק"ץ),

הרב מיכאל אהרן זעליגזאן
- ברוקלין נ, י, -

לזכות

**כ"ק אדמו"ר שליט"א
והרבנית חי' מושקא שתליט"א**

לאריכות ימים ושנים טובות ובריאות

•

ויהי רצון שיראה הרבה נחת משלוחיו, תלמידיו,
חסידיו ומכלל ישראל, וינהיג את כולנו מתוך
בריאות, הרחבה ונחת, ובקרוב ממש נלך, כל
בניי שליט"א קוממיות לארצנו הקדושה

